

Muzejní noviny

Okresní muzeum a galerie Jičín

Číslo 10

Prosinec 1996

Radim

Oltář kostela sv. Jiří v Radimi

foto Antonín Fingerland, 1941

Ves Radim získala své jméno podle Radimova dvora. Nejstarší zpráva o ní je z roku 1360, kdy její dolní část vlastnil Zdeněk z Radimi a horní část držel roku 1362 Půta z Turgova, společně s

panstvím Bradlec. Na zdejší faru tehdy nastoupil plebán (farář) Dětoch, který ji 1365 směnil s Janem, plebánem z Lánova, za jeho faru. V nejstarší jičínské soudní knize jsou roku 1361 uvedena jmé-

na neurozených obyvatel této vsi. Tomáš a Hodina z Radimi se tehdy zaručili jako rukojmí Nastovi z Moravčic za Jeřinu z Radimi. V květnu 1367 je v soudní knize uváděn radimský plebán Henlík,

kterému dlužil jičínský kožešník Ješek 39 grošů.

Roku 1379 uzavřel Půta z Turgova smlouvu o kostelní podací v Radimi (právo ustanovit faráře) se Zdeňkem z Radimi, jehož vdova Anna roku 1395 darovala radimskému kostelu roční plat ze vsi Hubálov. Koncem 14. století byla horní část Radimi součástí kumburského panství. V letech 1405 - 1409 byl purkrabím na Kumburku Ctibor z Radimi. Když 1406 musel Jan Kumburský z Vartemberka pro dluhy panství prodat, zůstala mu až do jeho smrti v roce 1410, horní část Radimi s dvorem, na němž sídlil. Po něm ji získal Mikuláš z Ůlibic, který ji připojil k ůlibickému statku. V roce 1448 pomáhal Václav z Radimi Jiřímu z Poděbrad při dobývání Prahy. Další osudy Radimi nejsou známy, ale v roce 1533 byla již celá ves součástí kumburského panství, které v té době vlastnili Trčkové z Lipy.

(pokračování na str. 6)

Demokracie je rovnost a to znamená, že každý musí taky akceptovat stejná pravidla hry. A nejenom to. Ony také metody politického boje mohou být všelijaké, ale musí zůstat v rámci nejzákladnější slušnosti.

Jan Masaryk

Z historie podnikání v našem kraji

V dnešní Hradecké ulici, výpadovce do Nové Paky a Hořic, stojí dvoupatrová budova, spjatá pro mladší generaci s textilní výrobou – dnes Izabela, dříve Triola, Panar ... Starší však pamatují, že se tu předtím vyráběla Rousova piana. Odtud ve 30. letech odcházelo ročně 500 - 700 pianin a krátkých klavírů nejen do celé republiky, ale i do světa. Odběratele měla firma zvláště v Jugoslávii a Holandsku.

Zakladatel této významné jičínské firmy nebyl rodilý Jičínák. František Rous, narozený roku 1880, nejmladší ze sedmi dětí chudé rodiny, pocházel z Orlických hor, z chudého horského kraje, z jedné osady obce Kunvaldu. Toho Kunvaldu, kde v roce 1457 založil přísný bratr Řehoř jednotu českých bratří. Ve věku 14 let odešel František k nejstarší sestře do Jablonce n. N. a za čtyři roky se tam vyučil truhlářem. Později zakotvil jako dělník v Ducháckově továrně na piana V Turnově se roku 1903 oženil a pak i osamostatnil. Ale silná místní konkurence vedla F. Rouse k tomu, že v roce 1907 přesídlil do Jičína. První dílnu měl na Husově třídě proti sokolovně. Postupně svou výrobu pianin rozšířil a v roce 1914, už s 12 dělníky, přesídlil do větších prostor na konec Jungmannovy ulice, vedle Knotkovy vily.

První světová válka vytrhla F. Rouse z práce a podnikání a zahнала ho na ruskou frontu. Domů se vrátil přes Sibiř, jako ruský legionář, až v roce 1920. Ačkoliv z jeho předválečné dílny zatím vznikla marmeládovna pana Holana, pustil se znovu do práce ve svém oboru. Opravil jedno staré pianino, které mu

Piana Rous Jičín

zůstalo na půdě, prodal ho, nakoupil materiál a s jedním dělníkem začal v najatých místnostech vedle pošty zase s výrobou pian. A úspěšně. Výroba se rozběhla tak, že ani větší dílenské prostory v zadním traktu čp. 176 v Havlíčkově ulici (po knihtiskařství firmy Kabátník a spol.) mu nestačily.

A tak v roce 1928 koupil F. Rous pozemek "U kamene" při cestě na Robousy a postavil tu během roku svou vlastní dvoupatrovou továrnu. A po baťovském stylu také tři dvojdomky pro své přední dělníky. Od roku 1930 tu např. bydlel jeho špičkový ladič pan Kalenský. Později tu F. Rous staví i svou vilu.

V Rousově továrně na piana pracovalo ve 30. letech kolem 80 zaměstnanců a za dobu svého trvání se tu (podle J. Mencla) vyrobilo na 13000 nástrojů - pianin a krátkých klavírů. Mechaniku k nástrojům odebíral F. Rous

od firmy Renner ze Stuttgartu, kvalitní dřevo si sám jezdil vybírat na Podkarpatskou Rus.

Základní obchodní záležitosti si řídil sám. Vytvořil si obchodních zastoupení v Praze, Brně, Zlíně, ale i v Bratislavě, Košicích a Užhorodu. Zvláště zlínské zastoupení mu získalo řadu zakázek, když se mu poda-

řilo dosáhnout, že z Baťova fondu na vybavení jeho dělnických domků se mohla pořizovat i pianina. Zákazníkům, kteří zaplatili za nástroj v hotovosti, poskytoval slevu 10%, pokud zaplatili polovinu kupní ceny v hotovosti a zbytek v šesti měsíčních splátkách, sleva činila jen 5%. Bylo možné dojednat i jiné platební podmínky. Až do zaplacení celé částky nástroje si však firma vyhradila vlastnické právo.

Piano Mignon ve všech barvách matově i leštěně

Administrativu, kancelář, tu F. Rous nemiloval. Nejlépe se cítil v pracovním, v bílé zástěře, ovšem brzy zašpiněné, kterou nosili "stavitelé pian". Neohlášený návštěvník našel pana továrníka nejspíše někde u ponku, nejčastěji v dílně, kde se vyráběly předené struny, mezi dělníky, z nichž vyšel a k

nimž měl i jako podnikatel blízko. Byl to člověk mimořádně pracovitý, rychlý, výkonný. Také v domácnosti se čtyřmi dcerami se u Rousů všechno točilo. Pohodlné, zahálčivé lidi rád neměl.

Na konci 2. světové války a po roce 1945 výroba poklesla. Zchudlý poválečný svět na piana neměl a také dodávky mechaniky z Německa uvázly. Počet zaměstnanců se snížil hodně pod padesát, takže znárodnění podle dekretů prezidenta republiky Rousovu továrnu po únoru 1948 nepostihlo. Ale pod politickým tlakem v roce 1948 byla do tovární budovy přemístěna znárodněná firma Jana Erbeny s její výrobou košil, která byla v roce 1949 začleněna mezi závody Mnichotexu (zřízen 23. července 1949). Sedmdesátiletý pan Rous měl v roce 1950 v přízemí své továrny spolu se čtyřmi dělníky - důchodci, opravu pian. Když pak byla na celý objekt uvalena 14. února 1953 státní správa a 5. července 1954 byly budovy vyvlastněny (podle rozhodnutí Okresního soudu v Jičíně z 2. července 1992 nezákonně), přemístil F. Rous svou opravu na Husovu třídu do domu pani Borčické, který stával před dnešní Družbou. Zde se starý pán pustil kromě oprav i do nové výroby minipianin a velmi dobře prosperoval. A tak se ho "předvoj dělnické třídy" rozhodl skřípnout. Pro údajné hospodářské delikty byl v roce 1960, osmdesátiletý, odsouzen ke ztrátě majetku a 8 měsíců vězení v Leopoldově. Zemřel 7. 9. 1972 ve věku 92 let.

Vladimír Ůlehlá

INSPIRACE OTTY GUTFREUNDA

Renesanční náhrobky patří k běžnému inventáři všech starších kostelních staveb, zůstávají však stále na okraji zájmu umělecké historie, i když jsou např. přesně datované, jsou na nich podrobnosti krojové, heraldické aj. Dokumentují velmi široce umění doby svého vzniku od amatérských prací až k dílům významných umělců.

Mezi nadprůměrné patří Chrám sv. Marie Magdaleny mramorové epitafy tří dětí Oldřicha Felixe z Lobkovic a jeho manželky Anny z Hradce, umístěné na evangelijní straně presbyteria soboteckého chrámu. Jsou zde pohřbeni: Marie Magdalena (v chrámu své patronky).

Adam

Joachym Křištof a Adam. Všechny zemřely v posledním dvacetiletí 16. století v útlém věku: 5 let, 3 roky, 6 týdnů. Po matce patřily do velmi vzdáleného příbuzenstva českých králů. Ta totiž byla pravnučkou Kateřiny Duryňské, manželky knížete Minstrberského, nejmladšího syna Jiřího z Poděbrad. Sama Kateřina byla praprávnučkou Karla IV.

Děti zemřely ještě před ukončením stavby chrámu. Byly snad pohřbeny v původním kostele ze 14. století, nebo

400 let soboteckého chrámu

Joachym Křištof

✠ ✠

Jan ze sousoší Babičky v Ratibořicích
(foto Jan Novák, Jaroměř)

jsou náhrobky pouhými kenotafy.

Na hodnotu těchto plastik upozornila prof. N. Melniková-Papoušková v práci, určené pro sborník "Sobotka 1968". Článek vyšel již ve 20. ročníku Tvaru dokonce dříve, než sobotecký sborník.

V šedesátých letech jsem se seznámil se sochařem Damianem Pešanem, kdysi spolupracovníkem arch. Josipa Plečnika. Pracoval s ním na úpravách pražského hradu i dalších realizacích, např. na sochařské výzdobě chrámu Nejsvětějšího srdce Páně na náměstí Krále Jiřího v Praze. Přišla řeč na Sobotku a Pešan se zeptal na náhrobky dětí v kostele. Vzpomínal, že ty-

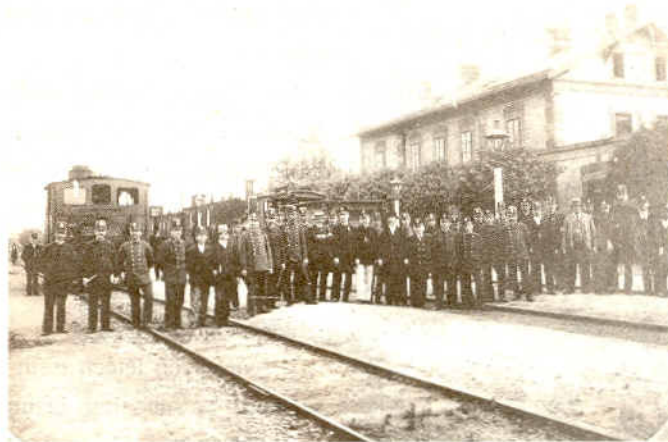
Marie Magdalena

to reliefs obdivoval Otto Gutfreund a že se za nimi několikrát vydal. Byly jednou z inspirací při tvorbě sousoší Babičky v Ratibořickém údolí.

Miroslav Ivanov zařadil do své knihy o Boženě Němcové rozsáhlou kapitolu o vzniku sousoší včetně zjištění, že Barunky byly dvě. Existenci té druhé znamenal už Prokop Toman v "Novém slovníku výtvarných umělců". Neznal však její osud. Rozstřílela ji německá soldateska.

RNDr. Karel Samšíňák, CSc.

POVÍDÁNÍ O ŽELEZNICI

Personál jičínské stanice krátce po vzniku ČSR, před původní nádražní budovou (dnes nákladové nádraží)

S nadcházejícím zimním obdobím máme možnost si připomenout i dvě železniční výročí. Při této příležitosti si povězte i něco více o věcech, které tenkrát v dobách, kdy se počínal ozývat zvuk pišťal parních lokomotiv v okolí Jičína, k železnici neodmyslitelně patřily. Vezměme ale vše od začátku.

Je tomu 125 let, psal se 17. prosinec roku 1871 a do Jičína dorazil první pravidelný vlak. Přijel po krátké odbočce z Ostroměř, z trati společnosti "Rakouské severozápadní dráhy". Ta postavila svou hlavní trať z Vídně přes Znojmo, Havlíčkův Brod, Kolín a Nymburk do Mladé Boleslavi. Tím získala společnost napojení na dráhu Trutnovsko - kralupsko - pražskou. Z této hlavní trasy měla odbočovat trať, která by vedla do Trutnova. Při úvahách o trase svítla i naděje pro Jičín. Když ale po různých jednáních byl jako odbočující stanice pro trutnovskou větev vybrán Velký Osek, tato naděje pohasla. Nakonec i zástupci města souhlasili s tím, že se spokojí s krátkou odbočkou do Jičína z některé

stanice na zamýšlené trase Velký Osek, Chlumeck nad Cidlinou, Ostroměř, Stará Paka, Trutnov. Tato volba padla na Ostroměř.

Druhé výročí je o deset let mladší. V roce 1881 dospěla do Jičína další dráha. Zasloužila se o to společnost "České obchodní dráhy", která 15. listopadu otevřela trať z Veleb. Tato společnost otevřela počátkem roku následujícího i trať Ostroměř - Hradec Králové.

V roce 1903 - 10. září dosupěl vláček do Jičína i z opačné strany. Byla otevřena místní dráha z Turnova a ta měla v Jičíně i svoje tzv. "místní nádraží". Změnilo se až v roce 1925, kdy byla tato místní dráha zestátněna. Došlo i ke spojení místního nádraží s hlavním pod společný staniční úřad. Další organizační změny pocítili hlavně cestující od roku 1930. V tom roce začaly poprvé jezdit přímé vlaky mezi Turnovem a Hradcem Králové. Do té doby musil ten, kdo cestoval z Turnova do Hradce přestupovat jak v Jičíně, tak i v Ostroměř, neboť to byly tři samostatné traťové úseky.

Každé nové tratě bylo záhy po jejím otevření využíváno i k přepravě poštovních zásilek. V prvopočátcích to byli tzv. "poštovní průvodci", kteří vlastně poštovní zásilky převáželi. Později se počaly na vlcích objevovat vlakové pošty. Ty byly tzv. "úřednické" na tratích hlavních, na vedlejších pak pošty "nižšího řádu". Takové pošty se objevily na trati Ostroměř (tehdy Wostroměř) - Jičín v únoru 1886 a byla jim přidělena čísla 389 a 399. Další vlaková pošta s číslem 404 dorazila do Jičína také v únoru, ale roku 1898. Přijela z Prahy přes Velebily a Kopidlo. Ze směru od Turnova přijela první vlaková pošta počátkem června 1904.

Korespondence vhozená do takového "pojízdňého poštovního úřadu" byla razítkována odlišným druhem razítka. Byl na něm počáteční a konečný název stanice poštovní trati, v rámečku číslo vlakové pošty a samozřejmě datum podání zásilky.

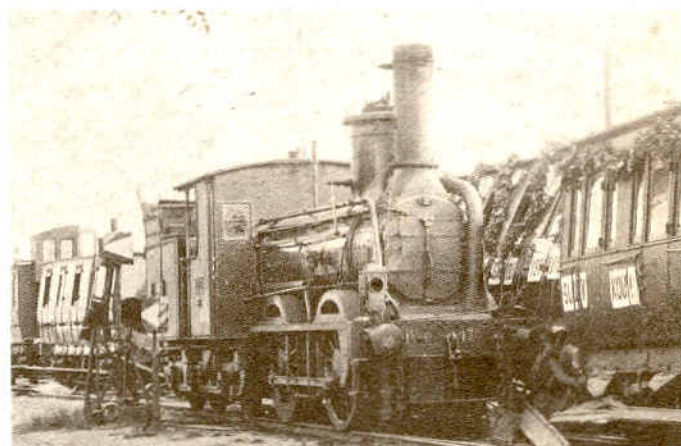
tovní zaměstnanec, byl zaveden i odlišný typ razítka pro takto vhozenou korespondenci. Schránka tohoto typu byla například i na nádraží v Sobotce

Razítko vlakové pošty č. 155, která byla v provozu od roku 1919, ale původně jen na trati Hradec Králové-Ostroměř

O TELEGRAFECH PRO VEŘEJNOST

První telegrafní linky budoval stát podél vznikajících železničních tratí a železniční společnosti byly jen jejich spoluuzivatelé. Později stát tyto linky odprodal železnici, aby sloužily výhradně jejím služebním účelům. Od roku 1849 bylo dovoleno využívat telegrafních stanic u

Takto nešťastně skončila 22.6.1895 jízda zvláštního vlaku z Jičína na Národopisnou výstavu do Prahy. K této události došlo na místním nádraží v Nymburce po střetu s posunující lokomotivou

Služba železnice poště a tím i veřejnosti probíhala ale i jinak. V místech, kde byla železniční stanice vzdálenější od poštovního úřadu a kde se předpokládal větší příjem listovních zásilek, umísťovaly se na nádražích poštovní schránky. Zprvu je nevybírali zaměstnanci poštovní správy jako se to děje dnes, ale zaměstnanci příslušné stanice. Korespondenci pak předávali k další přepravě a samozřejmě i k orazítkování vlakovým poštám. Později, když povinnost vybírání těchto schránek přešla na pošt-

jednotlivých železničních úřadů i k soukromým účelům. Podáváné "depeše" však musily být sepsány v úřední řeči, tedy v němčině. Možnost podávání soukromých telegramů v češtině (a ostatních slovanských jazycích na území Rakouska - Uherska) byla povolena až koncem roku 1866 a to i ve styku mezinárodním. Do té doby bylo vedle němčiny možné podávání telegramů ještě v jazyku francouzském. Tento stav trval do vypuknutí první světové války, kdy byly zastaveny telegramy do

Vojtěch Hrdý,

HODINÁŘ Č. K. PRIV. SEVEROZÁPADNÍ DRAHY

V NOVE PACE.

I takováto povolání bývala v dřívějších dobách u železnice

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	2		
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	G 11057										
33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44											
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	1	2	3	4	5	6	7	8	3		
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28			
29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48		4	
49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68			
ČSD Kcs 8												1	2	3	4	5	6	7	8	9		10
												12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
												23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	
												I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI

(pokračování ze strany 1)

Tvrz v Radimi je písemně doložena teprve roku 1607, kdy Jan Rudolf Trčka z Lipy prodával panství Zikmundovi Smiřickému ze Smiřic a kdy zde byl ještě panský dvůr a kovárna. Z pobělohorských konfiskací získal kumburské

noval Bedřicha Falckého českým králem. Stařec žádal kartuziány o přimluvu, aby nemusel opustit Čechy. Ale prosil marně. Někdy čas se ukrýval v Jičíně, pak odešel do Žitavy, kde 1630 zemřel.

V červenci 1625 dal Valdštejn převést ostatky své

obývali radimskou tvrz až do července 1632, kdy se přestěhovali do nově postaveného kláštera ve Valdicích.

Podle berní ruly bylo roku 1654 v Radimi 7 sedláků, 5 chalupníků a 4 domkáři. Ve Lhání byli pouze 4 sedláci. Nejsou zde uvedeny žádné pusté grunty. V roce 1660 přestavěli kartuziáni tvrz na zámek a vedli sem dřevěným potrubím vodu z Podháje. V zámku byla správa panství a byty vrchnostenských úředníků.

Radimský kostel sv. Jiří se po odchodu nekatolického faráře stal filiálním k Pecce. V letech 1708 - 1709 byl postaven nový barokní chrám. Od roku 1742 zde byl lokální kaplan a roku 1765 zřízena fara.

Jak uvádí tereziánský katastr, byli roku 1756 v Radimi tři sedláci, kteří měli 30 - 60 strychů (korců) pole (tj. 9

Barokní kostel sv. Jiří z let 1708 - 1709

krejčovský cech v Radimi od cechu v městečku Pecce. Byli v něm sdruženi krejčí z Radimi a z dalších vsí radimského panství. Cech měl tehdy dvacet mistrů, z nichž byli tři z Radimi, jeden ze Lháně a šest ze Soběraze. V roce 1777 se oddělil též cech mlynářů a pekařů a cech osmi řemesel (kováři, zámeční-

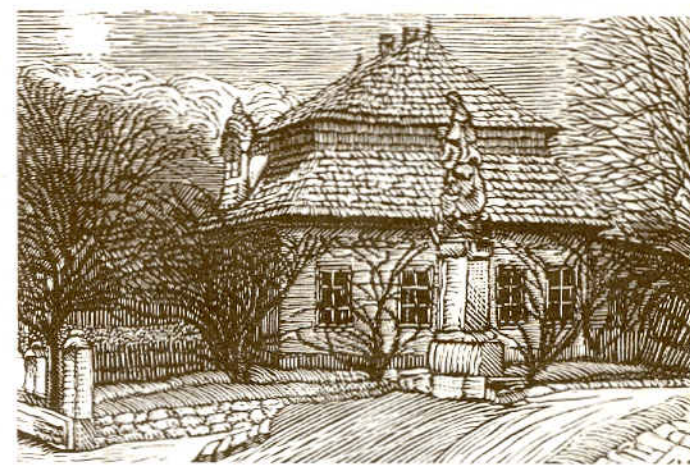

Radimský zámek postavený v roce 1660 na místě bývalé tvrze

panství Albrecht z Valdštejna, který roku 1617 na svých moravských panstvích založil kartuziánský klášter ve Štípkě. Když odtud byli v roce 1619 kartuziáni vypuzeni, uchýlili se do olomouckého kláštera, odkud přišli. Již roku 1621 je pozval Valdštejn na své panství v Čechách. První tři přišli počátkem listopadu. Byli okázale přijati a za prozatímní sídlo jim byla vykázána tvrz v Radimi, kterou si upravili pro klášterní účely. Zřídili zde kapli, refektář, cely a jiné místnosti. Z bývalé štípské rezidence si přinesli ostatky svatých a jiné bohoslužebné věci.

Dne 22. prosince 1621 sem tajně přišel jičínský nekatolický děkan Jiří Dikast, který byl roku 1619 hlavou konsistoře a 4. listopadu 1619 kuru-

první manželky Lukrecie Nekešové z Landeku a nechal ji - do doby než bude postaven klášterní kostel ve Valdicích - pohřbit ve vsi tichosti do prozatímní hrobky v radimském kostele. Jednání o založení kláštera se protahovala pro velké požadavky kartuziánů. Teprve když se Valdštejn dočkal dědice, podepsal 8. prosince 1627 bohatou nadační listinu. Kartuziánům daroval panství Radim, které vytvořil tím, že k Radimi přidal dvanáct vsí, a též panství Pecku s hradem a městečkem Peckou a jedenácti vesnicemi. Valdštejnova radost netrvala dlouho. Již 13. ledna 1628 mu synáček Albrecht Karel zemřel a byl s velikou okázalostí pochován v radimském kostele vedle pani Lukrecie. Řeholníci

Fara v Radimi z roku 1760. Zbořena v 60. letech našeho století.

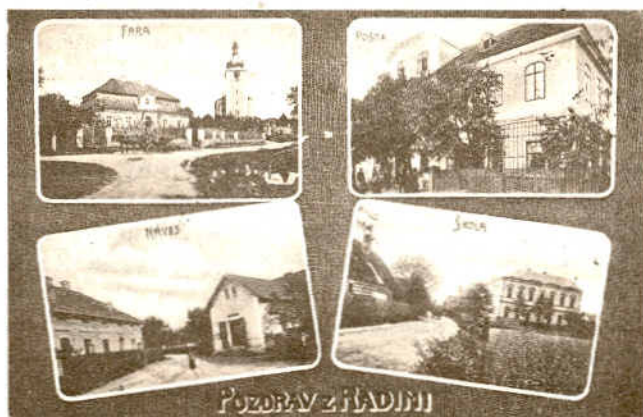
Dřevoryt A. Mackové z r. 1946

- 18 ha), pět hospodářů od 15 do 30 strychů (4,5 - 9 ha), čtyři 5 - 15 strychů (1,5 - 4,5 ha), tři 1 - 5 strychů (0,3 - 1,5 ha) a dvaadvacet domkářů s půdou do 1 strychu, celkem 37 hospodářů. Ve Lhání byli čtyři sedláci 30 - 60 strychů a jeden hospodář od 1 do 5 strychů. V Radimi byl jeden přadlák, ve Lhání krejčí, panský myslivec a šest nádeníků, jeden z nich pracoval v Jičíně a druhý byl, mimo jiné, i úředním poslem. Obyvatelé se vedle zemědělství živili též předemím.

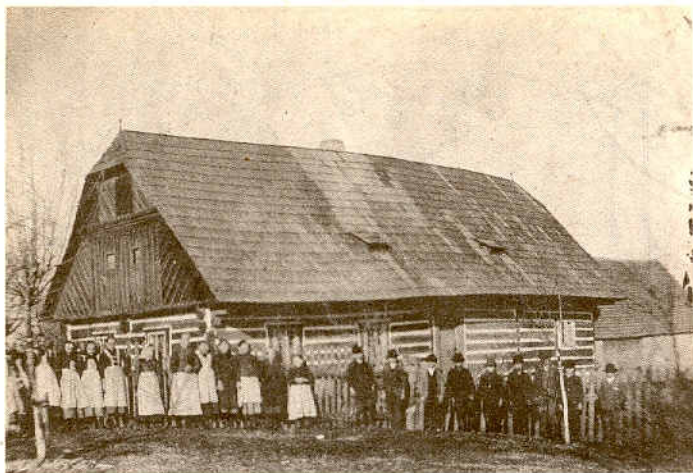
Se souhlasem valdického převora se roku 1777 oddělil

ci, truhláři, tesáři, bednáři, sklenáři, kamenáři a mistři zedníci. Většina řemesníků musela své příjmy doplňovat výnosy ze zemědělství.

Roku 1782 byl kartuziánský klášter ve Valdicích zrušen a panství Radim - Pecka převzal náboženský fond, který radimský dvůr rozparceloval. V roce 1810 byl v zámku státní hřebčín a v roce 1824 koupil panství Ferdinand Trauttmansdorff. Vlastnil již panství Kumburk - Ůlibice. Po několika letech správa obou panství splýnula a radimský zámek ztratil svůj úřední význam,

Pohlednice Radimi z doby před r. 1922

Stará Radimská škola postavená v roce 1784 je dnes nejstarším obydleným domem v obci

např. v roce 1848 zde byla ruční tkalcovna. V pozdějších letech sloužil mimo jiné k ubytování penzistů velkostatku.

V Radimi byla škola již v roce 1736, od roku 1783 byla dvoutřídní. Větší škola byla postavena 1784. V roce 1834 měla 188 žáků, v roce 1882 byla rozšířena na trojtřídní a 1885 na čtyřtřídní. Jedna z tříd byla ve staré škole, další tři byly v zámku až do roku

1891, kdy byla postavena škola nová. Pro úbytek žáků byla zrušena roku 1922 čtvrtá a 1925 i třetí třída.

Zásluhou místního faráře Jana Tobíášky vznikl roku 1860 v Radimi spolek divadelních ochotníků. V roce 1865 nahradilo různé živnosti, poštovní úřad byl v Radimi zřízen v roce 1870. Před rokem 1900 zde vznikly dva sbory dobrovolných hasičů,

1903 byla založena tělovýchovná jednota Sokol, 1908 Spořitelni a záložní spolek pro Radim a okolí (Kampelička) a roku 1926 byly vsi Radim a Lháň elektrifikovány. Poslední majitel radimského zámku p.Bílek z Valdic jej nechal roku 1938 zbořit.

Během německé okupace se někteří občané z Radimi a okolí zúčastnili národního odboje. Když v únoru a březnu 1945 procházely Jičínským transporty zajatců, které Němci evakovali z Hor-

niho a Dolního Slezska před rychle postupující Rudou armádou, šla většina transportů přes Radim na Železnici, aby se vyhnuly městu Jičín. Při silnici je pomníček ruského zajatce, který zde byl zastřelen pro shýbnutí se pro kousek chleba. Podle jiné verze byl zastřelen, protože nebyl schopen jít dále.

Poválečná historie Radimi byla obdobná s osudy jiných obcí na Jičínsku.

Oldřich Turčín

Nová školní budova, ve které se vyučovalo od roku 1891

PŘÍRODNÍ PODMÍNKY OKOLÍ RADIMI

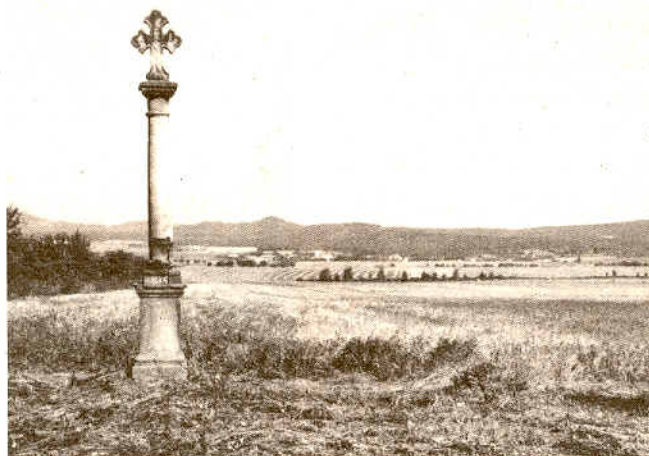
Obec Radim leží 8 km severovýchodně od Jičína, na okraji Jičínské kotliny. Nedaleko je rozhraní Tábořského hřbetu s dominantním Bradlesem (542 m n.m.) a Novopacké vrchoviny s nejvyšším vrchem Kumburkem (642 m n.m.). Bradlec je, podobně jako blízký Zebín, čedičovým sukem tvaru výrazného kužele. Zvedá se v místě ohýbu melafyrového hřbetu. Vrcholová část se skalkami a stěnami ze sloupcovitě odlučné horniny byla v minulosti značně poškozena stavbou hradu. Podobnou stavbu, ale ještě výraznější a mohutnější měl i Kumburk. Na jeho úpatí se vyskytují úpatní balvanové haldy, které byly časem rozvečeny do značných vzdáleností. Radim již leží

v typické denudační sníženině Jičínské kotliny ukloněné k jihu.

Původní vegetace v okolí Radimi se nedochovala a lze ji zrekonstruovat jen dle

ny. Fragment bučiny můžeme pozorovat na vrchu Bradlec. Tyto lesy byly značně zničeny a vytěženy již do roku 1800 a od té doby byl a je hlavní dřevinou smrk. Většina lesů byla však v dávné minulosti přeměněna na pole, méně na louky. Z archivních materiálů vyplývá, že přírodní prostředí okolí Radimi bylo zničeno především necitelným hospodařením kartuziánů. Své dokonala mnišková kalamita ve dvacátých letech 20.století a následná pozemková reforma. Současná tvář krajiny v okolí Radimi byla "dotvořena" zemědělskou velkovýrobou posledních dvaceti let s dominantou gigantické drůbežárny v blízké Soběrazí.

RNDr. Lenka Šoltysová

Pohled na Radim od úlibické silnice

foto B. Jelínková

Hlavním vodním tokem je potok Trávka, který protéká Dvorským rybníkem a vlevo se u Kacákovy Lhoty do Úlibického potoka, přítoku Cidliny.

historických materiálů. Území Radimi původně pokrývaly dubohabrové lesy, které směrem na sever přecházely v acidofilní doubravy a květnaté buči-

Z muzejního herbáře

Řepinka latnatá

Neslia paniculata (L.) DESV

a - detail květu, b - detail plodu

Jako nepříliš obtížný plevel je charakterizována tato nenápadná rostlina v nové Květeně ČR. Řepinka z čeledi brukvovitých či křížatých, je jednoletá drsně chlupatá bylina. Může dorůst až do výšky 80 cm. Lodyha se v polovině větví, listy jsou podlouhle kopinaté, dolní krátce řapíkaté, ostatní již svou bází lodyhu objímají. Kvete žlutozelenými květy. Plody jsou krásně kulovité, síťkovitě svraskalé a s nápadnou čnělkou, která za zralosti opadá. Řepinka kvete od jara až do konce léta.

V teplých oblastech patří k hojným rostlinám rostoucím na polích, okrajích cest, rumišťích a navážkách. Má ráda výživné, výživné a hluboké půdy. Ve vyšších polohách mizí a vyskytuje se ojediněle. Tak je tomu i na území okresu Jičín. Častěji ji nalézáme v jižních částech okresu, v oblasti Podkrkonoší je vzácnější. Je zajímavé, že se řepinka původně vyskytovala snad jen v jihozápadní Asii a postupně se rozšířila do celé Evropy.

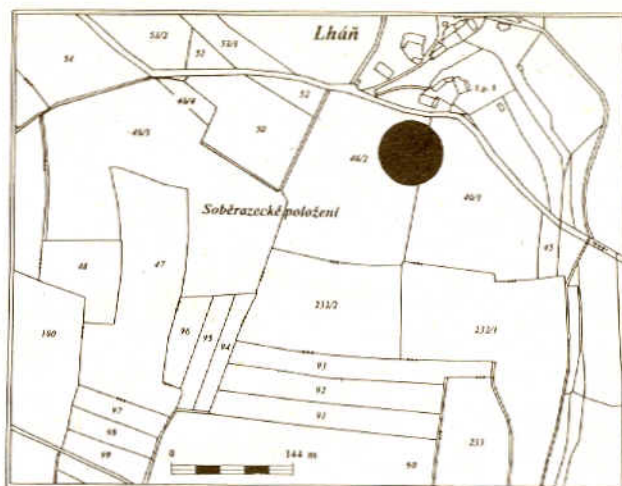
V muzejním herbáři je řepinka latnatá zastoupena 6 položkami. Většinou jsou lokalizovány z Lihaňské, teplejší oblasti okresu. Jedna herbářová položka byla sbírána právě v okolí Radimi. V této oblasti má řepinka právě již jen ojedinělý výskyt.

RNDr. Lenka Šoltysová

ARCHEOLOGIE

Nejstarší nálezy z okolí Radimi pocházejí z mladší doby kamenné (cca 4.000 let př.n.l.), kdy se v tomto kraji objevují první zemědělci. Jak nám dokládají četné nálezy zlomků keramiky a kamenných nástrojů, rozkládala se na východním soběrazském svahu zhruba v místě dnešní hranice katastrů obcí Radim a Soběraz osada kultury s vypichanou keramikou.

K dalšímu osídlení dochází až v mladší době bronzové (1.200 let př.n.l.), v období tzv. lidu popelnicových polí. Jemu náleželo rozsáhlé pohřebiště při jižním okraji obce Lháň, které v roce 1900 prozkoumal významný český

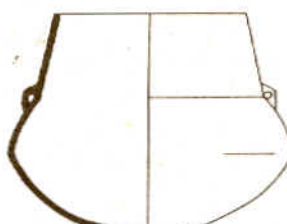
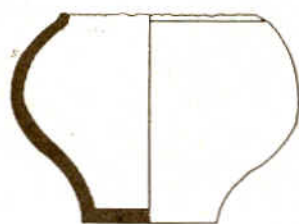

Černé kolečko na mapě označuje místo pohřebiště lužické kultury. Nádoby na obrázcích pocházejí z žárových hrobů a jsou uloženy v jičínském muzeu.

archeolog J.L. Pič. Početem 116 žárových hrobů patří lhaňská nekropole mezi nej-

větší pohřebiště lužické kultury ve východních Čechách. Sidliště, mající přímý vztah k tomuto pohřebišti, bylo objeveno až v nedávné době o 500 m níže, v těsné blízkosti polohy "Na Sádkách". Možná, že právě z tohoto místa pochází i bronzová sekerka lužické kultury, kterou daroval pan Josef Čmelík v roce 1903 jičínskému muzeu.

Pavel Kracík

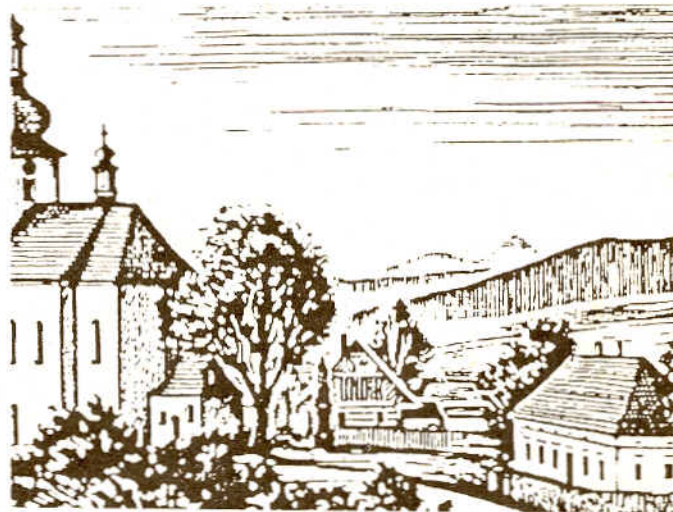
RADIM V DOBĚ NÁRODNÍHO PROBUDENÍ

Sledujeme-li stopy buditelů, šířících na českém venkově myšlenky národního uvědomování, nelze na Jičínsku pominout Radim. Kromě v kraji nejznámějšího P. Antonína Marka v Libuni, plejády profesorů jičínského gymnázia, mohli bychom připomenout další osobnosti, které výrazně přispěly k obrozeneckým proudům ve společnosti. Nejen lidé vzdělání, představovaní zejména duchovenstvem a kantory, ale i venkovští letopisci, lidoví písmáci, ti všichni vynakládali značné úsilí ve shromažďování a rozšiřování myšlenek českých knih a novin. Vznikaly první venkovské knihovny, zakladané právě těmito obětavými nadšenci.

Střediskem obrozeneckých

snah byla i Radim, především působením radimského studenta práv JANA BENEŠE (13.8.1809 -16.1.1834),

František hospodařil na největší zemědělské usedlosti v Radimi o výměře přes 20 ha. Také jeho matka Kateřina,

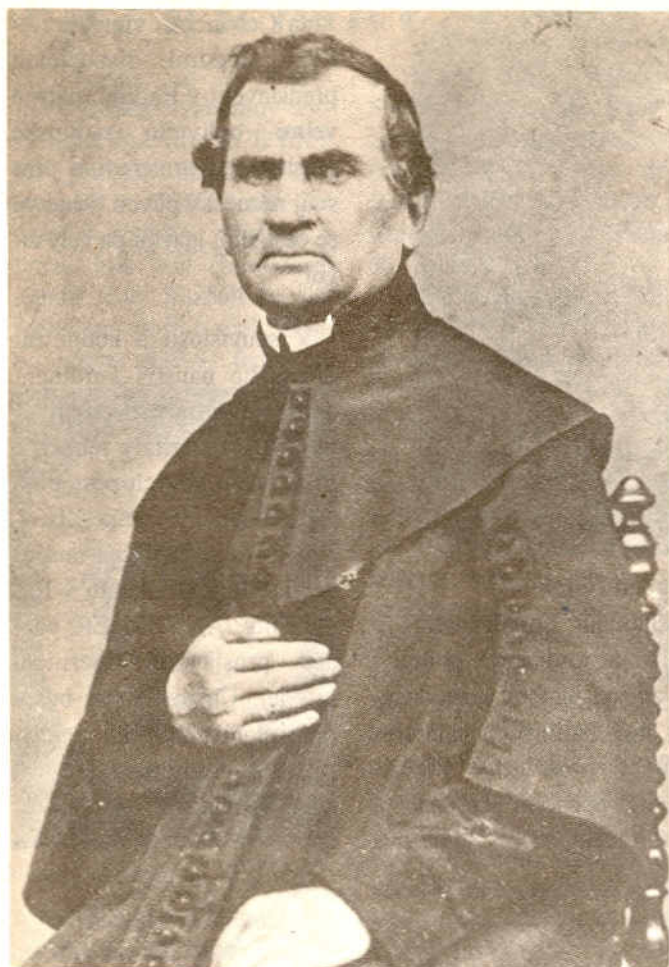

Na rytině vpravo dům rodičů Jana Beneše

přítele Karla Hynka Máchy.

Beneš pocházel z bohaté selské rodiny. Jeho otec

rozená Krátká, pocházela z Radimi. Jan studoval v letech 1825-30 na jičínském

Radimský farář Jan Tobiášek

gymnáziu a dalším studiím už jeho otec nepřál. Proti jeho vůli odešel studovat do Prahy, kde si na studia vydělával kondicemi. Nejdříve studoval filosofii, posléze práva. Jejich druhý ročník však již nedokončil. Zemřel ve věku 24 let na plicní chorobu. O vztazích mezi Benešem, Máchou a Hindlem, psal K. Sabina a charakterizoval Beneše jako "nejpodivnějšího z tohoto trojlístku". Dále o něm píše: "On studoval práva, byl horlivý vlastenec, vůbec člověk hlubokomyslný, skoumavý, pro svůj věk nadobytelně vzdělaný, náruživý milovník vyššího básnictví, umění a filosofického hloubání, jen že nebyl s to, aby v tom aneb onom oboru co tvůrce by mohl vyniknouti...". Nejvíce však vynikal svou rezervovaností. Nelze lépe poznati, v

jakém, poměru k Máchovi stál, nežli z dopisu Hynkova, jež mu na venek poslal".

Příliš kritická jsou Sabina slova, vezmeme-li v úvahu, že píše o mladém, sotva čtyřicetiletém studentovi. Z Máchova listu Benešovi připomeňme část, svědčící o vnitřním rozervaném stavu básníka, zasahující však

Jan Gebauer

mnohé další básníky této generace.

"A to jest největší trápení ducha, že hledám to, o čem vím, že to není. Hledám přítele věda, že mne žádný milovati nemůže, a.t.d.a.t.d. Aby jste byl přesvědčen, že nebudete v stavu se mnou býti, ukáži vám můj svět: - Noční tmou neprohlednou plížíme se mezi hroby, v kolo bloudí přístrachy noční, nad námi pomišený hluk, my sami nejstrašnější larvy. Mnoho, ačkoli nejhlubší tma, chodí jich otevřenýma očima, mezi nimi i já. Mnoho jich volá: "vidím" a nevidějí nežli tmu."

Mácha přišel do Radimi s přítelem Hindlem v předvečer posvícení, které se konalo 25.srpna 1833. Očekával ho Jan Beneš, tehdy už vážně nemocný. Další cesta o svatochušních svátcích v květnu 1834, patrně opět s Hindlem, vedla Máchu už jen k Benešovu radimskému hrobu.

Ostatní cesty K.H. Máchy našim krajem nejsou dostatečně doloženy, zůstávají však stálým námětem bádání literárních historiků.

V buditelském působení pokračoval v Radimi farář JAN TOBIÁŠEK. Narodil se 19.1.1811 v Sopotnici na Rychnovsku v rodině venkovského učitele. Byl nejstarší z pěti dětí a od útlého věku byl veden ke hře na klavír, varhany a ke zpěvu. Studoval gymnázium v Rychnově, Litomyšli a Hradci Králové, kde na něho velmi zapůsobil V. K. Klicpera. Poté studoval na biskupském semináři a na kněze byl vysvěcen v r. 1835. Styky s Klicperou v něm vzbudily

nadšení pro venkovská představení českých divadelních her. Jako kaplan pobyl krátce v Nové Pace a Radimi, po té následovalo téměř desetileté působení v Pecce. S učitelem Fr. Hejtmanem se zde zasloužil o vytlačení němčiny jako vyučovacího jazyka ze školy, založil knihovnu pořízenou z vlastních úspor a z pořádání divadelních představení hraných ochotnickým spolkem, založeným rovněž jeho přičiněním v r. 1842. Ještě širší pole působnosti mu poskytl Jičín, kam byl jako kaplan povolán od 15.2.1847. Věnoval se hudbě a výtěžky z pořádání hudebních akademií věnoval ve prospěch chudých studentů jičínského gymnázia. Na děkanství za ním přicházeli hudbymilovní lidé. Spolu s prof. Antonínem Vánkami

Kresba smírčího kříže z Novopacka ze zápisníku K. H. Máchy

lem Malochem vydal v r.1856 sbírku "České zpěvy" s kryptogramem J.T. a A.V.M. nákladem tiskárny F.J. Kastránka. J. Tobiášek složil 6 písní a 102 písně opatřil nápěvy. Určitou zajímavostí je, že ze šesti zmíněných jsou tři pochody, dvě písně vojenské a pouze jedna lyrická. Nápěvy k nim byly vydány o rok později, rovněž nákladem Kastránkovým. Byl to významný počín tiskárny, spojený se jmény

dvou českých vlastenců.

Sotva J. Tobiášek přesídlil 5.11.1856 na radimskou faru, začal zřizovat knihovnu, aby se lid mohl vzdělávat. Z vydaných divadelních her pořídil občanskou knihovnu, z vlastních úspor zřídil knihovnu školní. Založil rovněž ochotnický spolek a pro jeho vystoupení dal vymalovat v kartouzské věznici jeviště. Divadelní představení řízená J. Tobiáškem byla vždy dokonale připravena, že hosté přijížděli pravidelně i z Jičína. Ochotníky se stali studenti z okolí a radimská fara se jim stávala druhým domovem. Mezi nimi byl i J. Gebauer, pozdější univerzitní profesor. Na repertoáru byl Strakonický dudák, Jiříkovo vidění, Cesta do Ameriky, Paličova dcera, Mlynář a jeho dítě aj. Hosty na radimské faře bývali často jičínská přátelé: A. V. Maloch, Šír, Riss, Baudyš. Řeč se obvykle stáčela k literatuře a českému jazyku. Tobiášek nezapomínal nikdy na chudé, byl k nim nanejvýš štědrý. Co měl, to dal a často se stávalo, že sám zůstal bez krejcaru. Byl vždy vítaný a oblíbený v městské i venkovské společnosti. Charakterizovala ho středně vysoká, zato objemná postava, červené tváře a zvučný hlas tenoristy.

Traduje se, že měl mírumilovnou a upřímnou povahu a velký smysl pro spravedlnost. Říkalo se o něm: "Tobiášek jest jen jeden". Velkou úctu si získal u radimských za války v roce 1866, když nabádal z kazatelny, aby každý zůstal doma a před nepřítelem neprchal. Kdo uposlechl jeho rad, byl mu zachován majetek, těm, kteří opustili ze strachu domy, našli je vydrancované. J. Tobiášek začal churavět v r. 1860. U Tužina si vystavěl malé lázně a koupával se v ledové vodě. Ale ani tyto koupele ho nezbavily bolesti, jimiž trpěl zejména v noci. Zemřel 5. prosince 1868, krátce po svítání na farské zahradě. Jeho přátelé, studenti i ochotníci, mu postavili na radimském hřbitově kříž, který uhradili z divadelních představení a ze sbírek. Měl nápis:

J. Tobiášek
farář radimský,
nar. v Sopotnici 19/1 1811,
zemřel v Radimi 5/12
1868.

Náhrobek mu postavila
lásky, úcta a vděčnost
četných přátel jeho.

Dnes je hrob J. Tobiášky umístěn v areálu kostela sv. Jiří po pravé straně před

jeho průčelím.

Platným pomocníkem v pořádání kulturních podniků se zpěvy, hudbou a recitacemi, byl radimský mistr truhlářský VÁCLAV DRASLAR, pozdější hostinský a představený obce. Draslarova

synovce - tehdy studenta - Jana Gebauera, který se aktivně účastnil divadelních představení v Radimi, patrně velmi ovlivnilo radimské vlastenecké prostředí a přes svůj německý původ, věnoval se českému jazyku po celý život.

V souvislosti s koupi radimského panství Ferdinandem Trauttmansdorffem v roce 1824, nastaly tendence k zavádění nových postupů a technologií v zemědělství. Kolem roku 1836 byl hospodářským praktikantem v Radimi ing. JAN PERNER, později proslavený železniční stavitel. Ubytován prý byl v radimském zámečku a jeho zájem se patrně soustředil na zemědělské stroje.

H. Trojanová

ČESKÉ ZPĚVY.

Sestavili

J. T. a A. V. M.

V JIČÍNĚ, 1856.

Nakladem kněhkupectví F. E. Kastránka.

Významné osobnosti dalších let

V Radimi se 20. února 1885 narodil významný český herec KAREL JIČÍNSKÝ (vl. jménem Bohumil Koros). Od r. 1919 se stal členem Národního divadla v Praze, kde hrál charakterní mladší role. Později se stal ředitelem vlastní společnosti a v letech 1939-41 ředitelem

Karel Jičínský

Východočeského divadla. Divadelní hry také sám psal. Je autorem her: Rasputin, Žena

tří mužů, Směj se, paňáco!, Slečna učitelka aj. Jičín si zvolil za místo odpočinku, když v r. 1939 koupil dům čp. 617 v ulici Štrauchově na Čefovce. Zemřel 12. listopadu 1962 v Praze.

Školu v Radimi navštěvoval JOSEF NOŽIČKA, který se narodil 5. března 1906 v blízkých Studeňanech. Po gymnaziálních studiích v Jičíně, studoval filosofickou fakultu UK v Praze. Už za středoškolských studií publikoval v tisku, zejména v Hlasu našeho venkova, někdy pod pseudonymem Alfons Zámecký. Působil v Zemědělském muzeu, Českém státním archivu zemědělském a v letech 1945-1950 učil na Vysoké škole obchodní. Posléze působil ve Výzkumném ústavu lesního hospodářství. Stal se členem nejrůznějších vědeckých společností, publikoval řadu článků v odborných časopisech, z nichž mnohé se obsahově dotýkaly

Josef Nožička

našeho kraje. Jejich názvy byly ocitovány v Novinách Jičínska v r. 1994, při příležitosti 22. výročí jeho úmrtí. Zemřel v Dolních Počernicích 15. 8. 1972. Muzejní knihovna v Jičíně uchovává jeho spis "U nás doma. Poddanské poměry na kumburském panství od Bílé Hory do r. 1848" a "Z počátků českého nacionalismu hospodářského v Podkrkonoší".

Radimskou školou prošla i malířka a grafička ANNA MACKOVÁ (13. 4. 1887-3. 5. 1969), rodačka ze Stude-

ňan, životní družka Josefa Váchala. Z jejích cyklů barevných dřevorytů připomeňme: Koleda, Kozlíček, Korčula, Zvířátka, České motivy, Domažlice, Z Českého ráje, Náchodsko, Praha, Z českých krajů. Kromě cyklů vytvořila velké množství samostatných grafických listů. Její technika barevného dřevorytu má mnoho společného s technikou J. Váchala. Vynikala hlubokým citem pro lidovou architekturu, kostelíky a zvoničky, kráslicí českou krajinu. Věnovala se knižním ilustracím a tvorbě knižních značek.

Druhem v životě i umělecké tvorbě Anny Mackové se stal JOSEF VÁCHAL (23. 9. 1884

-10. 5. 1969), malíř, grafik, tvůrce nových grafických technik, spisovatel, tvůrce písem i knih, řezbář a fotograf. Váchalova tvorba je těžko zařaditelná. Je jedinečná svou mnohostranností.

Josef Váchal s Annou Mackovou

S Josefem Váchalem se přijel rozloučit i Jan Zrzavý

Vlivy symbolismu a expresionismu se u Váchala prolínají s kubismem a folklorem. S A.Mackovou žil od 20. let a od r. 1940 spolu žili na jejím rodném statku ve Studenanech. Zemřel pět dnů po smrti své družky. Nedlouho před smrtí mu byl udělen titul zasloužilého umělce, který však nijakým způsobem nemohl nahradit dlouhá léta společenského i umělec-

kého zneuznávání jeho osoby i díla. Jen málo českých umělců je zmíněno v deseti-dílných Dějinách umění Jose Pijoana. Váchal však mezi nimi nechybí.

Dne 1. září 1896 započal školní docházku v radimské škole rodák z nedalekého Tužína ALOIS PETR (26.12.1889-14.12.1951), z něhož časem vyrostl politik, představitel křesťanského so-

ciálního hnutí a funkcionář strany lidové. V letech 1925-39 se stal poslancem Národního shromáždění. Za okupace byl v letech 1944-45 za účast v domácím odboji vězněn. Od r.1945 byl opět zvolen poslancem, v letech 1945-48 vykonával funkci místopředsedy NS. Od února 1948 se stal předsedou České strany lidové a ministrem dopravy.

U strýce Václava Draslara a tety Boženy Šťastné v Radimě pobýval v mládí malíř a grafik JAN KONÚPEK (10.10.1883 Mladá Boleslav). Vynikl v malbě a kresbě pražské architektury a v pokusné práci v grafických technikách, zejména v leptu. Vytvořil řadu grafických cyklů. Zemřel v r.1950 v Novém Městě nad Metují.

H. Trojanová

P a m á t k y

ZÁMEK

Jednopatrový raně barokní zámek byl postaven v r.1660 na místě původní tvrze v době, kdy panství bylo v držení Trčků. Po Bílé Hoře přešel do majetku Albrechta z Valdštejna a osudy zámku byly na čas spjaty s řádem kartuziánů, kterým byl radimský zámek poskytnut jako prozatímní sídlo, než byl zbudován klášter ve Valdicích. Zbořen byl v roce 1938.

Raně barokní zámek z roku 1660

KOSTEL SV. JIŘÍ

Na místě staršího dřevěného kostela byl v letech 1708-1709 postaven nový barokní kostel. Jednolodní obdélníková stavba má uvnitř půlkruhový, zevně trojboce uzavřený presbytář, pravoúhlou sakristii v ose a hranolovitou věž před západním

Barokní kostel sv. Jiří

průčelím. Varhany a kamenná křtitelnice pocházejí z druhé pol. 18.století. Novobarokní oltáře vytvořil Antonín Sucharda v r. 1903, kdy byl kostel důkladně opravován. Oltářní obrazy namaloval J.Vavřina ve druhé pol.19.století. Z původního zařízení jsou zachovány dvě barokní sošky sv. Jáchyma a sv. Anny na hlavním oltáři a obraz sv. Prokopa z pol. 18. století na kruchtě. V sakristii jsou umístěny krásné řezané raně barokní skříně, pocházející z valdického kláštera.

Detail okna mansardové střechy radimské fary

foto Z. Musil, 1954

FARA

Barokní fara s mansardovou střechou, postavená kolem roku 1760, byla zbořena v 60. letech našeho století.

-troj

Lidové dřevěné stavby

Půdorysným typem venkovského sídla je Radim "návesní vsi". Tento způsob výstavby je typický pro různé kraje východních Čech. Na Jičínsku s dochovanou lidovou architekturou se to týká především Vesce, Studenčan, ale i Radimi.

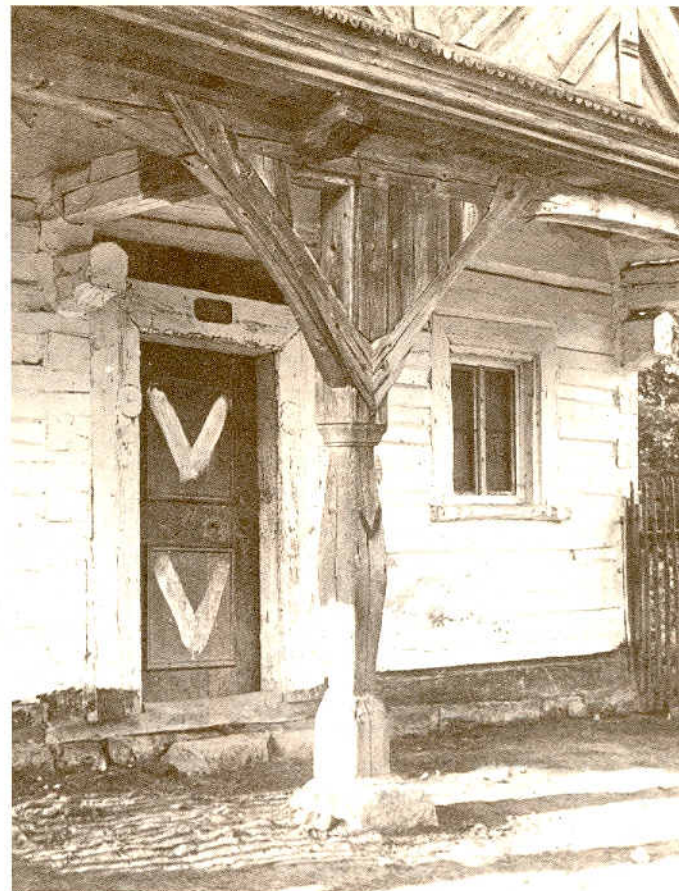
Nejstarší venkovská zástavba byla dřevěná. Ke stavbě se používalo hlavně borového, jedlového, ale i dubového dřeva, z něhož tesaři roubili obydlí. Roubené domy byly mnohdy ještě v 18. století budovány bez základů. Těm se věnovala větší pozornost až při vyzdívání kolem topeniště při stavbě zděných komínů. Na roubené stěny se kuláče přisekávaly jen ve spojích, u mladších roubených konstrukcí i na svislých plochách. V rozích byly trámy spojeny zpravidla na rybinu, v některých částech stavby způsobem drážky a čepu.

Stěny dokončovali řemeslníci jílovou omazávkou s řezanou slámou. K těmto pracem patřila i ochrana trámů proti nepříznivým vlivům počasí. K napouštění trámů se používala hovězí krev, jinde se natíralo lojem ne-

bo lněným olejem. K bílění spár bylo v určitých místech zvykem i bílění čelních trámů na nárožích i příčkách a výjimečně i jednoduchá dekorativní výzdoba vápnem na řezných plochách trámů, jako je tomu u domu čp.41 v Radimi. Dveře, okna, vazba krovu a střecha se lišily podle zvyklosti v jednotlivých krajích. Na pokrytí střech se používaly došky ze žitné slámy, výstavnější domy se pokrývaly šindelem. Předmětem zdobných prvků se však stávala zejména lomenice, která byla dělena na více polí s vodorovnou, svislou i šikmou plochou kladeného dřeva.

Součástí štítu byl i kabřinec /kuklá/ ve vrcholu štítu, který měl funkci jednak konstrukční, současně však býval i jakýmsi křestním listem domu. Na jeho spodní straně mival totiž prkno - záklopu, většinou zdobenou, s uvedením jména stavebníka, mistra tesařského, letopočtem, případně s nápisem zpravidla náboženského obsahu.

Podsínový dřevěný dům je především příznačný pro výcho-

dočeská městečka, v menší míře se vyskytoval i na vesnicích. Ve východních čechách byly podsínové domy zjištěny v okresech Jičín, Mladá Boleslav, Nymburk, Kolin, Kutná Hora, Hradec Králové a Pardubice.

První zmínka o podsínovém

domu spadá k r.1457, kdy je zmiňován v Litomyšli.

Podsíně měly významnou funkci, zejména v ulicích měst, kdy na sebe navazující domy tvořily chráněnou komunikaci před nepohodou. Chránily vstup do kupeckých krámů i dílen řemeslníků.

Etnografům se proto obtížně vysvětlují důvody podsínových staveb na vesnicích, kde zmíněné důvody chybějí. U hospody a kovářny byla však vždy podsín účelná z provozních důvodů. Jisté je, že na vesnicích se podsín objevila později než v městečku, patrně však jeho vlivem. Nelze pominout její konstrukční význam pro zpevnění stavby a v neposlední řadě i význam ochranný a estetický.

Ze vzpomínek pamětníků vyplývá, že podsín sloužila také k sousedským besedám a plnila tak společenskou funkci ve vesnici. To vše platí i o radimském domu čp.41, který krásnou symetrií dvou oblouků na třech dřevěných pilířích zkrášluje vzhled Radimi do dnešních dnů.

-troj

DVĚ BAROKOVÉ SOCHY V RADIMI

V první polovině 18. století byl ve východních Čechách centrem sochařského umění hospitál v Kuksu, významný umělecký soubor vznikající od roku 1694 zásluhou jeho stavebníka hraběte Františka Antonína Šporka. Na jeho výstavbě, kromě předních architektů a malířů, se nejvíce uplatnila sochařská hut', vedená od roku 1712 předním českým sochařem Matyášem Bernardem Braunem, která zde vytvořila dílo dnes světového významu. Dvě léta po Šporkově smrti, v roce 1740, způsobila náhlá povodeň zničení nejen léčivých pramenů, ale umrtvila též uměleckou činnost a společenský život v tomto skvělém prostředí. V roce 1738, po smrti M.B. Brauna, sochařská hut' v Kuksu ještě existovala, avšak po zmíněné katastrofě se její sochaři a kameníci rozptýlili po celých východních Čechách, aby v různých místech kraje uplatnili svá sochařská díla. Na Jičínsku vznikala díla Braunova následovníka Jiřího Františka Pacáka v sochách sv. Alžběty a sv. Václava v Nové Pace, soše sv. Josefa v Popovicích (1737), expresivně laděné plastiky Piety v Robousích, P. Marie v Pecce a v mnoha dalších místech v Čechách. Z méně známých sochařů vycházejících z Braunovy hutě na Jičínsku působili Jan Brázda, vytvářející roku 1741 sochu

Socha sv. Jáchyma foto B. Jelínková
mezi lety 1740 - 50 v Jičíně.

Obě radimské sochy, sv. Jáchym a sv. Anna, jsou umístěny u kostela sv. Jiří a patrně vznikly nákladem kartuziánů, kteří zde měli od roku 1660 své zámecké sídlo, dnes zbořené.

Socha sv. Jáchyma, manžela sv. Anny a otce P. Marie, tesaň v pískovci, je umístěna na dvojdielném podstavci před jižním průčelím kostela. Sochař zde vytvořil lehce prohnutou postavu muže středního věku v životní velikosti, který se opírá levou rukou o pastýřskou hůl a při jeho nohou spočívají dva andělé. Oděn je v rozevláté roucho s poměrně tvrdě tesanými záhyby a jeho menší hlava, zvýrazněná plnovousem, hledí vpřed. Ikonograficky představuje scénu popsanou v Zlaté legendě ze 13. století, kdy sv. Jáchym odešel do pustiny ke svým pastýřům a kde se mu zjevil anděl, aby mu zvěstoval, že sv. Anna po dvaceti letech manželství porodí dceru, jež bude matkou Ježíše. Střední podstavec sochy je rámován stlačenými volutami, v kartuši s hlavou anděla je nápis ukončený datem: D. 19. Dec. A. 1748. Boční strany podstavce jsou členěny zvlněnými příčnými pruhy.

Socha sv. Anny učící P. Marii číst, je zpracována v pískovci téhož druhu jako socha předchozí. Podstavec je též dvojdielný, umístěna je před hlavním průčelím kostela sv. Jiří. Sousoší je provedeno v životní velikosti, ústřední převyšující postavou je sedící sv. Anna, na jejímž klíně spočívá P. Marie držící knihu. Svatá Anna je mírně skloněna nad P. Marii, roucha obou světců jsou výraz-

ně zvlněna v hlubších hruběji tesaných záhybech. Podstavec sochy s postranními stlačenými volutami je rovněž dvoudílný, s kartuši a nápisem. Boční strany jsou stejně pojednány jako u sochy předchozí. Na spodním podstavci je vytesána signatura: Zho. F. Škvařil z Jičína.

Sochař Ferdinand Škvařil je dosud v umělecko historické literatuře neznámou osobností, je zmiňován pouze v lexikonu Umělecké památky Čech 3 (1980) a to na základě soupisů památek prováděných od roku 1962. Patřil mezi méně významné sochaře-kameníky pracujících do 40. let 18. století v Kuksu. Jeho autorství je zřejmé ze signatury na soše sv. Anny, datované chybným a zavádějícím chronogramem do roku 1718, avšak socha sv. Jáchyma má jasné dobové určení rokem 1748. Na základě umělecko historické analýzy patří obě radimské plastiky jednomu autorovi Ferdinandu Škvařilovi, a obě zřejmě vznikly současně. Dokládají to stejný druh použitého pískovce, kompozice na dvoudílných podstavcích se stejnými kartušemi, totožný typ písma v kartuších, vlnovité kamenické opracování boků středního podstavce a užití stlačených volut po obou stranách. Dalšími společnými znaky jsou tvrdší modulace postav, jejich expresivní pojetí, charakteristická prohnutí postav a utváření poměrně malých hlav, rys typický pro pozdní fázi slohu. Na základě tohoto stručného rozboru lze konstatovat, že obě sochy, inspirované dřevěnými plastikami sv. Jáchyma a sv. Anny z doby kolem roku 1730 umístěnými na oltáři radimského kostela, jsou díly jičínského sochaře Ferdinanda Škvařila z roku 1748.

PhDr. Jaroslav Wagner

Text v kartuši sochy sv. Jáchyma

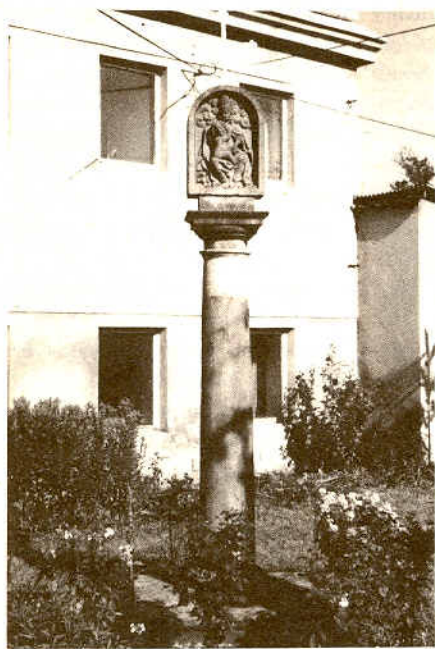
foto B. Jelínková

Socha sv. Anny

P. Marie na hradě v Pecce, I. Zdeněk vytesal pro Jičín sochu sv. Václava (1743) a nejspíše byl též autorem sochy Obrazu P. Marie Rušánské (1749), v Radimi pracoval téměř neznámý sochař Ferdinand Škvařil, žijící

Ostatní plastiky

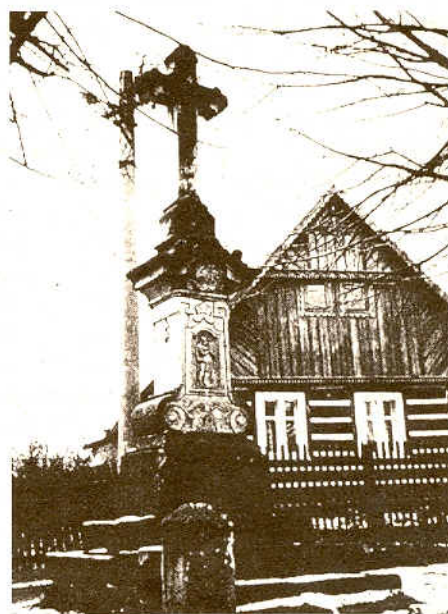

Boží muka

Na křižovatce silnic směrem k Soběrazu je na čtvercovém půdorysu umístěn pískovcový toskánský sloup, nahoře s kapličkovým zakončením a křížem. V kapličce v hlubokých nikách jsou reliéfy Piety a sedící P. Marie s dítětem. Boží muka pocházejí z 18. století.

Boží muka

U křižovatky silnice ke Studeňanům u čp. 69 je vztyčen na nízkém soklu sloup z roku 1700, nahoře zakončený kapličkou a dvouramenným křížem. V nikách kapličky je reliéfní zobrazení Ježíše na kříži.

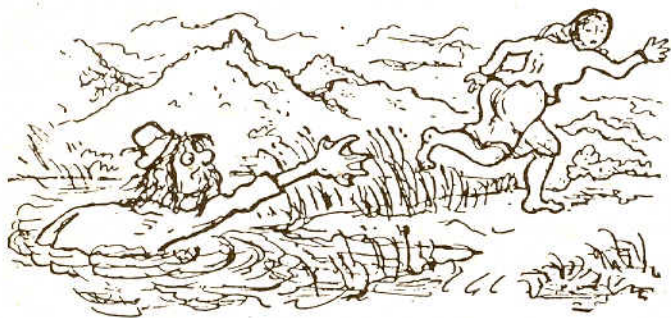
Kamenný krucifix

Poblíž kostela sv. Jiří je umístěn kamenný kříž, dílo Fr. Kofránka z Vojic, vytvořený v roce 1820.

-troj

Hastrman ve Lhání

Zuzánková byla děvče jako květ, veselá, při práci si zpívala a když přišla neděle nebo svátek, ráda si zaskočila k muzice. K smrti ráda tančila a pro tanec by byla

šla třeba přes tři vrchy sama o půl noci hlubokým lesem.

Byla muzika ve Lhání. S více děvčaty vypravila se tam po požehnání a bylo to tak krásné, tolik tančila, že se jí

ani domů nechtělo. Zatím ostatní děvčata jí utekla a ona musila jít sama večer domů.

Ticho leželo nad krajinou, ani lísteček se nepohnul, jen měsíc nad ní hleděl ji stačit v jejím rychlém kroku. Aby jí rosa nesmácela vlasy a večerní chlad nezábíl v zádech i ramenou, přehodila si vrchní sukni přes hlavu, jak se tenkrát dělalo.

Najednou to za ní supalo a dupalo, ale ona se ani neohlédla a utíkala k Radimí. Supot a dupot však neustával, ba cítila, že jí něco do sukni bouchá.

Když doběhla ke studánce pod Lhání, bouchání ustalo, cosi se smíchem vedle ní proletělo a rovnou do studánky. A ze studánky se ozval příšerný chechtot, jako když mladý kůň zaričí, a špláchno to do vody.

Pustila se do běhu a všechna uřícena dostala se domů. Vícekrát se neodvážila sama k muzice přes pole do sousedních vsí.

J. Mencl

*Pověsti jičínského kraje,
Jičín, Musejní spolek 1938*

J. B. FOERSTER - JIČÍN - MAZÁNKOVÍ

Cenné práci Jany Hofmanové "J.B.Foerster a Jičín", která podrobně zachycuje Foerstrův pobyt v Jičíně v květnu 1923 při pozoruhodném trojím ochotnickém provedení jeho opery Eva i jeho další kontakty s Jičínem, se dosud nedostalo publikace. Jen městský úřad pořídil pro vážnější zájemce chvatem poznamenaný opis, asi ve 40 exemplářích.

Práce Jany Hofmanové se opírá hlavně o 450 listů J.B.Foerstra rodině Volfových, Hudebnímu spolku v Jičíně, o paměti a osobní vzpomínky J. dr. Svatopluka Volfa a snad i o 241 listů Mistrových paní Jar-

Když totiž J. B. Foerster 26.května 1923 přijel ranním vlakem do slavnostně vyzdobeného Jičína, odvážel ho po slavnostním uvítání na nádraží kočár Mazánkových Husovou třídou a Havlíčkovou ulicí do Soudné. Tam byl Mistr ubytován ve vile Mazánkových, odtud vyjížděl jejich kočárem do města a zpět, odtud vyjel druhý den do Libosadu, Železnice a pod Tábor a třetí den do Prachovských skal, provázen i kočárem fiakristy pana Táborského. Proto také Mistr Mazánkovým hned 1.června 1923 dopisem děkuje za vše, co "Mně neznámému

srdečné pozvání na letní pobyt manželů Foersterových u nich v Soudné. Uskutečnil se od 4. do 11. srpna. Tehdy Mistr ze Soudné navštěvoval Volfovy, kde pobývala i paní Jarmila a poprvé tu na klavíru přebral náčrt své Jičínské suity. Paní Miloslava Fišerová, poslední žijící dcera manželů Mazánkových, je přesvědčena, že se podobný pobyt manželů Foersterových u nich ještě jednou nebo dvakrát opakoval. Dopisy však to nepotvrzují. Naopak svědčí o tom, že o prázdninách 1924 pozvání do Soudné nevyužili. A v roce 1925?

vých a jejich hluboký vztah k hudbě mu je činil příjemnějšími, chápajícími partnery a - znásobeno citovým vztahem k paní Jarmile - opravdovými osobními přáteli. Poslední list J.B.Foerstera Mazánkovým je poděkování za kondolenci k úmrtí paní Berty ze dne 17.května 1936.

Foerstrovi nebyli ovšem u Mazánků ani ojedinelými, ani náhodnými hosty. Když se z věna Pavly Mazánkové, roz. Čepkové, stavěla reprezentativní secesní vila jako výraz ekonomického postavení rodiny i její kulturnosti, pamatovalo se v 1.patře na pokoj pro hosty. V jeho arkyfi na východní straně hosté snídávali. Také vedlejší "žlutý pokoj" se spinetem, u něhož dodnes vidí paní Miloslava Fišerová J.B.Foerstra, jak doprovází zpívající Jarmilu Královcovou (asi v létě 1923), sloužil hlavně hostům, větší společnosti. Řada významných umělců, kteří hostovali v Jičíně v kulturních pořadech, nocovalo v 1.patře této vily. Paní M.Fišerová si nejživěji pamatuje na veselého a vtipného Eduarda Kohouta a jeho partnerku Liběnu Odrštilovou (dceru tehdejšího ředitele Národního divadla Gustava Schmoranze), kteří ji jako malé holčičce hrávali loutkové divadlo. A pak na slavnou pěvkyni paní Morfovou, která ji udivila silným hlasem, při němž se chvěly okenní tabulky, a mohutným poprsím, na které si položila talířek s koláčkem, pohoštění paní Mazánkové. Uchovaný dopis z roku 1923 její pobyt u Mazánků dokládá. Podobně dva dopisy dojednávací návštěvu Marie Hübnerové z roku 1918 a dopis psaný velkým energickým písmem Anduly Sedláčkové, dosvědčují ubytování dvou velikých hereček Národního divadla u Mazánků. Matné vzpomínky paní Fišerové na Růženu Šlemrovou, Zdeňku Baldovou, Theodora Pištěka a Růženu Naskovou naznačují, které další osobnosti využili při svém účinkování v Jičíně pohostinství rodiny Mazánkových.

Vladimír Úlehla

Původní podoba Mazánkovy vily v Soudné

mile Královcové z Plzně, starší sestře dr.S. Volfa, představitelce titulní role jičínského provedení Evy. Silný a prudký cit pozdní lásky k pěvkyni probudil ve stárnoucím J. B. Foerstrovi (tehdy mu bylo 63 let) nové tvůrčí síly a plodně ovlivnil další desetiletí jeho života. Klíčové místo rodiny Volfových ve skladatelově jičínské inspiraci, rodiny vysoce kulturní, hluboce vzdělané a hudebně nadané, je zcela nesporné. Přece však je podivné, že v plastickém vzpomínání na J.B.Foerstra a Jičín nepadlo ani slůvko o podílu rodiny Mazánkových, vlastníků velkých školek v blízké Soudné, na Mistrově "jičínské pohádce".

připravila dojemná Vaše oddanost a obětavost" a 14.června jim zaslal jako výraz díků svou poslední podobiznu. Dne 4.června děkuje z Plzně "drahé paní Pavlušce" Jarmila Královcová, žijící dosud "jako ve snu", za její laskavost a roztomilost, za veškerou dobrotivost, s níž všem vycházela vstříc, i vzácné porozumění, které přinesla "naším zájmům a tužbám v tak vrchovaté míře".

Kus dobrého venkovského másla, které poslala paní Mazánková z Jičína po J. B. Foerstrovi jeho ženě Bertě, stojí na počátku dlouholetých přátelských vztahů obou žen. Hned na léto 1923 přichází od Mazánků

Tehdy už J.B.Foerster vážně pomyšlel na rozvod a na spojení svého života s paní Jarmilou. Odjel na celé léto na Jičínsko, ale ženu nechal do 7.září, aniž se jí ozval, samotnou v Praze. Tehdy se stala paní Pavla Mazánková důvěrníci paní Berty Lautererové-Foerstrové. Ji si trpce stěžuje na své pokoření a na svou opuštěnost. Není divu, je už v letech, kdy je zenit její oslnivé dráhy operní pěvkyně dávno překročen a hlásí se nemoci a stáří.

Tento důvěrnější vztah jeho ženy Berty k paní Mazánkové pak přirozeně J.B.Foerstra Mazánkovým vzdaloval, nehledě na to, že kulturnost rodiny Volfo-

Eduard Baudyš

Životní dráha hořického rodáka a absolventa jičínské reálky prof. Ing. Dr. Eduarda

maloval a na památku si uschoval. V jeho archivních materiálech, vedle školních

vysvědčení, nalezneme též diplom Sokolské župy Čižkovy o úspěšném složení cvičitelské zkoušky z dubna roku 1906, tedy z doby, kdy byl ještě studentem reálky.

Čiž. vyšší reálku, jak zní titul maturitního vysvědčení, absolvoval v roce 1906. Studia na vysoké škole

technické v Praze ukončil v roce 1910 a současně i přírodovědeckou fakultu. UK z oboru pedagogiky, psychologie a hygieny. Absolvovali dvou vysokých škol v téže době svědčí o usilovné práci a vytrvalosti. Brzy na to, v roce 1912, byl promován na doktora technických věd. V roce 1917 byl jmenován docentem fytopatologie (rostlinolékařství), lukařství a pastvinářství.

Po založení vysoké školy zemědělské a zvěrolékařské v Brně, po vzniku samostatnosti ČSR, byl jmenován jejím profesorem a stal se tak spoluzakladatelem české fytopatologie, jejíž moravská větev jeho zásluhou předstihla tento obor na pražských vysokých školách. Za připomínku stojí, že v té době odmítl profesuru nabídnutou zahraničními vysokými ško-

lami, ačkoliv nabídnuté podmínky byly příznivější než ze škol českých.

Baudyšova činnost ve vědeckých ústavech, jejichž byl zakladatelem, našich i zahraničních vědeckých společnostech byla tak všestranná a bohatá, že ji nelze celou ani vypsát. Napsal na 400 vědeckých prací z nichž byly mnohé přeloženy do cizích jazyků, více než 1000 článků do odborných časopisů, přednesl nepočítaně přednášek o ochraně rostlin na tzv. "polních kázáních" v přímém rozhovoru se zemědělci, dále pak do českého rozhlasu či na schůzích zemědělců, čímž zachránil mnoho hodnot našemu národnímu hospodářství a pomohl výrazným způsobem zachránit výsledky práce též soukromě hospodařícím rolníkům.

V letech 1928 - 1946 byl jeho zpravodajem v oboru ochrany rostlin Ing. Jindřich Baudyš, tehdy pracovník školního statku a později profesor Bradáčovy rolnické školy v Jičíně. Po roce 1947 a až do roku 1960 spolupracoval v tomto oboru s vysokou školou zemědělskou, tedy i s dr. E. Baudyšem v Brně. Dá se tedy říci, že zájem Eduarda Baudyše o Jičínsko a Hořicko stále trval. V případě vážného ohrožení chorobami rostlin a k jejich zamezení (plísň, hniloba, dobro-

atd.) neváhal bezodkladně zajet do našeho kraje.

V zahraničí byl hodnocen a vážen jako odborník světového významu. Za svoji odbornou a vědeckou činnost byl jmenován členem renomovaných vědeckých společností v zahraničí, odkud dostal četná vyznamenání, jako La Croix de merite agricole (rytířský kříž za zásluhy o zemědělství) od francouzské vlády, dále čestné diplomy a vyznamenání za zemědělské výzkumnictví a jeho povznesení v Čechách a na Moravě. Své vědecké práci zůstal věrný až do svého stáří. Zemřel v Brně dne 26. března 1968.

V uznání zásluh o české zemědělství a zemědělské školství zbudovala zemědělská škola v Brně v areálu svých fakult památník.

V historii českých vysokých škol je výraz takového ocenění opravdu ojedinělý. Od narození Eduarda Baudyše uplynulo letos 110 let.

Ing. Karel Krátký

Ing. Dr. Eduard Baudyš, DrSc.

Baudyše Dr.Sc. skončila v roce 1968 v pozhnaném věku 82 let. Sledujeme-li dobu jeho odborné, pedagogické a vědecké činnosti s obdivem zjišťujeme jeho příkladnou pracovitost a všestrannou činnost od doby, kdy opustil školní lavice jičínské reálky.

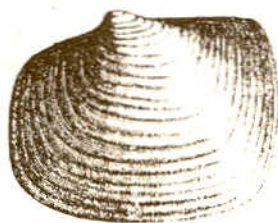
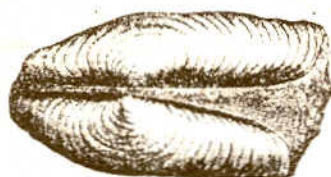
Eduard Baudyš se narodil 13. března 1886 v hostinci stojící u Hořic v malebném údolí říčky Bystřice, uprostřed luk, e se odedávna bily kartouny. Hostinci, dnes již zaniklému, se říkávalo "Na klinice". Na doporučení hořického učitele dali rodiče synka na reálku do Jičína. Aby chlapec mohl bydlet doma, prodali rodiče hostinec a zakoupili jiný v Jičíně. Z doby studií na reálce zachovala se řada kreseb a skic z okolí Jičína, které studentík s obdivem k půvabnému okolí na-

Památník E. Baudyše v Brně

Nové nálezy zkamenělin v okolí Jičína

Při výkopových pracech v blízkosti jičínské hvězdárny byly částečně odkryty slinovce jizerského souvrství. Tyto sedimenty střednoturonského

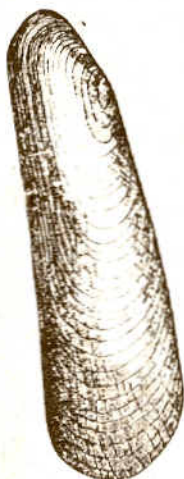

Panopaea gurgitis
BRONGN. (podle FRÍČE, 1879)

stáří bývají často paleontologicky velmi bohaté. Při záchranném sběru bylo zjištěno 22 fosilních druhů živočichů. Jedná se samozřejmě pouze o nepatrný zlomek bohatě diverzifikovaného společenstva organismů obývajících mořské dno v oblasti dnešního Jičína před bezmála 90 miliony let. Nicméně i takovýto vzorek populace a také charakter hornin nám mohou poskytnout cenné informace o tehdejších ekologických podmínkách. Podívejme se tedy, jak vypadal život v mořích této oblasti v dobách, kdy na souších stále ještě vládli dinosauři.

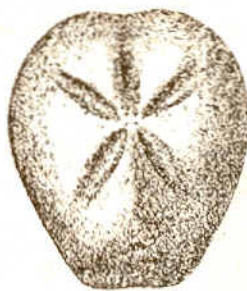
Vodní sloupec nad málo zpevněným jílovitopísčitém dnem byl obýván dravými hlavonožci. Ze zástupců čtyřžábřích (podobných dnes žijící loďence) byl nalezen *Nautilus sublaevigatus* d. ORB. Amoniti byli zastoupeni i tzv. aberantními formami (původně spirální schrán-

ka má v průběhu evoluce u některých řádů a čeledí tendenci se rozvíjet) jakou byl *Scaphites geinitzi* d. ORB. Druhotně vzniklá symetrická schránka určité skupiny mlžů (pektenů) umožnila živočichům aktivní plavání. Až několikametrovými "skoky" se při dně pohybovali *Pecten curvatus* GEIN. a *Pecten acuminatus* GEIN., zatímco ústřice *Ostrea semiplana* SOW., *Exogyra conica* SOW., *Exogyra laciniata* d. ORB. a *Rhynchostreon suborbiculatum* (LAM.) získávaly potravu přímo na mořském dně. To bylo domovem i jiných druhů mlžů: *Lima elongata* SOW., *Lima iserica* FRÍČ., *Avicula anomala* SOW., *Vola quinquecostata* STOLL., *Inoceramus* cf. *brongniarti*, *Panopaea gurgitis* BRONGN. a jistě celé řady dalších. Jejich

Lithodomus spatulatus
REUSS.
(podle FRÍČE, 1870)

příbuzní rodu *Lithodomus* (*Lithodomus spatulatus* REUSS) žili zavrtání několik centimetrů v mořském dně. Drobnými řasami se živili někteří plži (*Turritella fittoniana* MÜNST.), kteří se

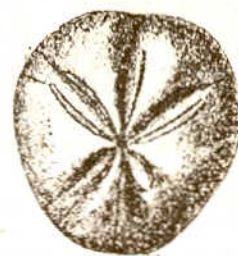
Micraster michelini AGASS.
(podle FRÍČE, 1885)

naopak stávali kořistí svých dravých příbuzných (*Natica lamellosa* RÖEM.). Tento dravý vrtavý plž pravděpodobně využíval stejné lovecké techniky jako jeho dnes žijící příbuzní. Ti při získávání potravy používají poměrně vysoce koncentrovanou kyselinu sírovou. Fosilní stopy po vrtání na schránkách měkkýšů jsou naprosto shodné s těmi, které můžeme spatřit dnes. Na schránkách odumřelých mlžů často vytvářely keříčkovité kolonie drobní živočichové - měchovky (*Diastopora acupunctata* NOVÁK). Z ježovek převládaly formy souměrné (symetrie podle jedné osy). Zjištěné druhy: *Catopygus albensis* GEIN., *Micraster michelini* AGASS., *Cardiaster ananchytis* d. ORB. a *Hemiasster plebeius* NOVÁK se svým způsobem života nelišily od dnes žijících zástupců. Potravu získávaly pomocí tzv. ambulakrálních panožek, vysunutých chodbičkou v sedimentu, zatímco samotná ježovka ležela několik centimetrů pod mořským dnem. Chodbičky vzniklé

činností ježovek můžeme pozorovat v horninách v podobě dlouhých válcovitých útvarů.

Toto zjištěné společenstvo nám dokazuje mělkovodnější charakter (do 40m) mořské pánve v této oblasti, která se nacházela v teplejším až subtropickém klimatickém pásmu, přibližně jako dnešní Středozemní moře.

Protože základní evoluční zákon o nevratnosti vývoje (druh, který jednou vyhynul se již nikdy neobjeví znovu)

Hemiasster plebeius NOVÁK
(podle FRÍČE, 1885)

platí bez výjimky, můžeme se s těmito popsányými živočichy setkat již pouze v muzejních vitrinách. Některé pěkně zachovalé zkameněliny z jičínské lokality u hvězdárny budou v nejbližší době zařazeny do stálé expozice Okresního muzea v Jičíně.

Mgr. Martin Košťák

Pecten curvatus GEIN.
(podle FRÍČE, 1879)

Před nedávnem byla muzejní knihovna upozorněna, že v časopise LISTY, dvouměsíčníku pro politickou kulturu a občanský dialog, vychází ve zkrácené verzi práce Miloše Picka "Přes Acherón zpátky to šlo hůř", rodáka z Libáně. Texty byly vydány péčí Židovského muzea v Praze, které nám zprostředkovalo kontakt s Milošem Pickem, žijícím v Praze. Naši prosbě o zaslání celého textu ochotně vyhověl a muzejní knihovnu tak obohatil o nevšední vyprávění svých zážitků z předválečné Libáně, z doby okupace, o transportu rodiny Picků a jejich dalších osudech. Za jeho ochotu a porozumění mu touto cestou děkujeme a čtenářům Muzejních novin otiskujeme ukázku z jeho díla.

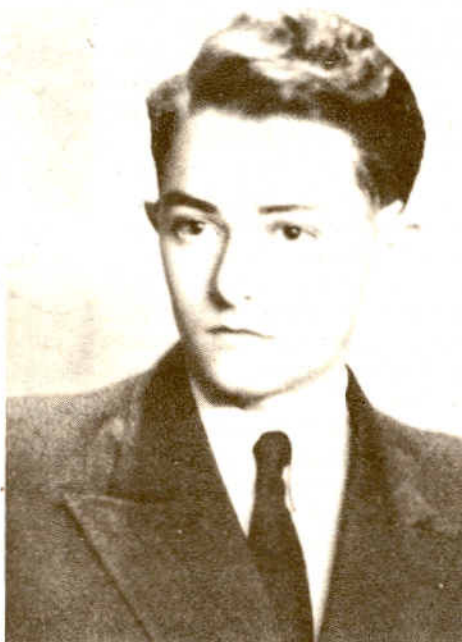
"...V městečku Libáni - je to asi dva tisíce obyvatel - se promítal protektorát a okupace úplně jiným způsobem. Se zpožděním, ale o to hustší tam byla potom atmosféra. Nejdřív dlouhou dobu jako kdyby protektorát nebyl. Občas tam přijelo jičínské gestapo, udělalo prohlídku, zpočátku většinou u nějakého legionáře nebo sokola, ale pokud tam nebyli, tak tam platily poměry první republiky.

Už nevím, v které době začaly různé zákazy pro židy. Mne, jako kluka se týkal hlavně zákaz chodit na kou-

Miloš Pick

paliště, pro všechny samozřejmě zákaz chodit do biografu, do hospody, do obchodu se smělo jen v urči-

asi třicet vlajkařů, o kterých jsme věděli, ale ti byli vlastně v ilegalitě, a Vlajku roznášeli a házeli za plot jen

Miloš Pick v době před válečnými událostmi

tých nákupních dobách, po osmé hodině večer se nesmělo vyjít z domu a nakonec jsme bez povolení nesměli ani opustit katastr obce. Ale to se z počátku moc nedodržovalo, já jsem dál chodil s kamarády veřejně na koupaliště a nikdo se to ještě neodvážil ani udat. V obci bylo

Byla tam ještě solidarita lidí a povědomí první republiky. Ale pak stačil jeden četník, Karban, který si zasedl na židy, ale nejen na ně. A přitom jeho německá manželka - prý ze sociálně - demokratické rodiny - se naopak k českým lidem chovala velice slušně. Ale Karban udával a dal se do party s jedním gestapákem z Jičína, Dvořákem - tehdy

Dvorschakem - a najednou tam byla úplně opačná atmosféra. Pak se tam v tom malém hnízdě, kde každý každému viděl do talíře, každý bál na židy i jen podívat...

...Ještě než byly hvězdy, jenom se hromadily zákazy, ale zejména pak, když se musely nosit hvězdy, tak se zu-

žoval kroužek lidí, kteří se odvážili mrknout, alespoň odpovědět na pozdrav. Většina lidí radši přešla na druhý chodník, aby se tomuhle téměř riziku vyhnula. Vzpomínám si, jak jsem jednou u lesa za Libáni potkal starého člověka, penzistu a pozdravil jsem ho - nikdo jiný tam nebyl - a ještě dnes vidím jeho ustrašená očička. Lidi se hrozně bali, a přitom tohle asi nebyla věc, za kterou by Němci zavírali. Byl tam jeden student, Karel Randák, který začal úplně provokativně zdravit židy a to nejen přes ulici, ale doslova přes celé náměstí. Vzpomínám si, jak jsem jednou šel se starým pánem, panem Hellerem - stařečkem, hrbáčkem, zosobněná bezmocnost - na jedné straně náměstí, na druhé chovala velice slušně. Ale Karban udával až k zemi a křičel: "Poklona uctívá pane Hellerovi dojetím třese ruka, div mu z ní klobouk nevypadne, slzy v očích a říká: "Proboha, vyřídíte tomu mládenci, že si ho strašně vážím, ale ať tohle už nedělá, ať si neublíží." Takže tam byla hrstka lidí, kteří se nebáli, ale byla stále menší a velká většina byla těch, kteří se báli odpovědět i na pozdrav..."

-troj

1968

Malý návrat k historii Miletína - tentokrát nedávné

U Miletína došlo na podzim 1968 k události zcela ojedinělé, o které se raději nemluvílo. K útoku na sovětského vojáka.

Hned v prvních dnech po vstupu okupačních armád do naší země položili polští vojáci kabelové vedení od Hořic do Miletína a dále po "hrázi" podél bělohorské a pak chroustovské silnici k Lázním Miletínským. Ochranu tohoto kabelového vedení převzal brzy sovětský oddíl, který se utábořil v lese nedaleko Brodka.

Dne 16. října 1968 uviděl vojin Golubenko, který měl stráž, ve 3.30 dva neznámé muže. Přiblížili se k táboru, avšak na zvolání "Stůj, budu střílet" utekli do lesa. Strážný nad ně na poplach vystřelil. Zhruba za hodinu vystřelil neznámý člověk nad hlavu vojína Golubenka, který stál na obrněném transportéru, tři rány z kulovnice. Strážný odpověděl dávkou ze samopalu, záměrně jen do vzduchu. Vyšetřovatelé naší Bezpečnosti našli 100 m od transportéru stopy obuvi a o něco dále stopy po zaparkovaném motocyklu. Paní Z. Křečková z Brodka potvrdila, že asi ve 4.30 zaslechla střelbu a pak hukot motocyklu. Pan S. Borůvka, oprávněný z dílen JZD Miletín, myslivec, vypověděl, že neví, kdo šel ten den na srnčí. Vyšetřovací protokol byl v roce 1990 uložen na tehdejší Okresním oddělení VB v Jičíně.

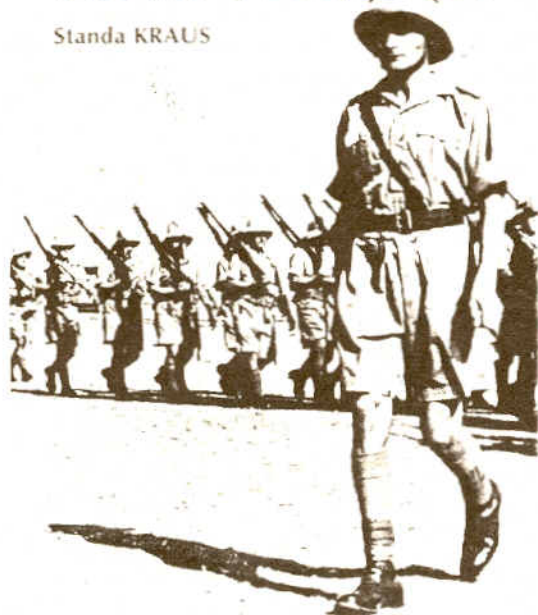
Domnívám se, že šlo jen o riskantní demonstraci nechuti k nezvaným obyvatelům.

Vladimír Úlehla

ZA SVOBODOU TŘEMI SVĚTADÍLY

ZA SVOBODOU TŘEMI SVĚTADÍLY

Standa KRAUS

Obálka knihy

Tak zní název knihy Stanislava Krause, s podtitulem "Vzpomínky z let 1939 - 1945"

Shrnuty na 132 stranách jsou vzpomínky autora doplněny fotografiemi a dokumenty z vlastního archivu.

Aby vůbec tato kniha mohla vzniknout a dostat se na knižní trh prostřednictvím nakladatelství Augusta, s.r.o. v Litomyšli, vznikaly daleko dříve ve válečných letech, v atmosféře každodenního nebezpečí života drobné poznámky, které se staly nosnými prvky textu.

Autor popisuje svůj přechod hranice z obsazeného Československa do Polska v srpnu 1939 a dlouhou pouť přes SSSR na Střední východ až k Tobruku, kde se účastnil těžkých bojů. Následovala dlouhá cesta po moři do Anglie, další vojenská příprava a konečně - operace Overlord.

"Doma - kalich radosti i hořkosti", tak nazval kapitolu, kde popisuje zklámaní čsl. vojáků nad rozhodnutím světových velmocí a jejich vojenských špiček, které je přinutilo nečinně čekat u demarkační čáry u Chebu a bezmocně přihlížet volání Prahy o pomoc. Politika zasáhla

do přirozeného vývoje válečných operací a zanechala navždy v našich dobrovolnicích

pocit hořkosti.

Ve svém poslání učitele, mohl S.Kraus po šestileté přestávce pokračovat a 1. září 1945 předstoupit s čistým svědomím před žáky měšťanské školy v Dětenicích.

Stanislav Kraus

S.Kraus žije v Holíně, od Jičína vzdáleném co by kamenem dohodil. Po roce 1989 v uznání jeho zásluh o osvobození republiky byl povýšen do hodnosti plukovníka. Stále žije kulturním a společenským děním Jičína. Je milovníkem a znalcem výtvar-

ného umění a proto také stálým návštěvníkem vernisáží výstav v jičínské galerii.

Město Jičín mu udělilo za jeho příkladné celoživotní postoje čestné občanství. Redakce Muzejních novin blahopřeje S.Krausovi k vydání knihy a přeje mu hodně zdraví a ještě mnoho šťastných dnů života.

-troj

Řádky předchozího článku byly napsány a uloženy v počítači před 30. říjnem. Zpráva, která nás po tomto dni zastihla, nás velmi zarmoutila. V ten den, ve středu 30. října 1996 autor knihy "Za svobodu třemi světadíly" navždy odešel... Ponechali jsme zprávu o jeho knize beze změny, zato s velkou lítostí v srdci. Všichni jsme ho nejen ctili a obdivovali, ale hlavně měli rádi pro jeho laskavost, hřejivost a vřelost, kterou je obdařen jeden z tisíců.

-troj

Neradostná doba německé okupace, plná bolesti a strádání, sdužila

a utužila kolem sportovní vlajky početné řady poctivých Čechů. Jak radostné zjištění.

Střediskem sportovního a společenského dění ve městě byl Sportovní klub Jičín s předsedou dr.St.Sedláčkem, státním zástupcem, jednatelem Karlem Tomáškem, pokladníkem F.Zimou a dalšími. SK Jičín sdužoval řadu odborů a oddílů, mezi nimiž byl i oddíl ledního hokeje v čele s propagátorem a významným činovníkem Honzou Kotrčem, Vaškem Adamem, Láďou Veselým a jinými.

TAK ŽIL JIČÍN

Mistrovství Čech v krasobruslení v r. 1941

Při jednom z nesčetných společných jednáních vyvstala myšlenka uspořádat krasobruslařský podnik většího rozsahu, než byly ojedinělé exhibice o přestávkách přátelských hokejových utkání na rybníku Kníže, např. 14. února 1940 HO Karlín s vystoupením Venclikové a komika Arona Merche, v březnu 1940 AC Sparta Praha s ing.Hasenöhrlm a Janáčkovou. Od myšlenky k uskutečnění nebylo daleko.

Na podzim jsem byl pověřen jednat s představiteli - odborníky východočeského kraje. Při dopolední nedělní

výroční schůzi tohoto váženého sboru, přednesl jsem skromnou prosbu o tip na další exhibice, případně závod juniorů. K tomu jsem dostal od výboru SK Jičín plně oprávnění. Během jednání člen komise p.Láska z Vysokého Mýta, příbuzný p.Lásky, cukráře z Jičína, navrhl, zda by Jičín neuspořádal mistrovství Čech mužů a žen v krasobruslení na rok 1941, podnik rozsahem nebyvalý.

Praha a ostatní velká středisksa se s ohledem na ubytovací a zejména stravovací potíže vzdala tak rozsáhlou

akci (40 závodníků, trenéři, činovníci, doprovody - zhruba 100 osob) uspořádat.

Překvapen touto nabídkou jsem si vyžádal lhůtu 3 dnů, abych mohl informovat odpovědné činitele SK Jičín, případně města. Vše šlo poté ráz na ráz.

V pondělním zasedání městské správní komise v čele s JUDr.K.Kloučkem, převzala nad tímto v historii Jičína jedinečným podnikem, patronát se všemi důsledky. Jakou důležitost tomu otcové města přikládali patrně z toho, že všechny prostředky (a byly nemalé) byly dány organizátorům k dispozici. Jako městský úředník jsem byl dokonce uvolněn ze své úřední funkce na celou dobu příprav, včetně závodu a jeho

Dobová fotografie Jičínského náměstí

likvidace.

Vzápětí byl utvořen rozsáhlý organizační výbor ve složení: předseda Oldřich Fišera, statkář v Soudně, místopředsedkyně Marie Krásná, ředitelka školy pro ženská povolání, jednatel A. Zikmund a později ředitel závodu Honza Kotrč, o ubytování se staral ing. Karel Kubiček, finanční záležitosti vedl F. Zima, propagaci Josef Sudek, ing. Dousek, městský inženýr, R. Pailík, vedoucí instalačního závodu města, dr. Sedláček, K. Tomášek, V. Adam ml., F. Mizera, L. Veselý a řada dalších.

Nadšení, elán, nebyvalý zájem široké veřejnosti, to vše se musilo zákonitě odrazit v úspěšnosti díla. Organizační výbor rozjel činnost na plné obrátky. Jeho stěžejní úkoly byly:

1/ubytovat a stravovat na dobu více jak 1 týdne množství účastníků. To představovalo sehnat plnou kapacitu jičínských hotelů a ubytoven, hotelu Košíček na Prachově a dalších ubytovacích zařízení. Při nedostatečném množství potravinových lístků úkol nemalý.

2/rozjet propagaci odpovídající významu podniku (plakáty, tisk, kino, rozhlas)

3/zajistit finance (dary od protektorů apod.)

4/na rybníku v místě dětského bazénu postavit dřevěné tribuny (podle návrhu ing. Douska), zajistit celodenní úpravu ledu a příruční parníčky městského instalačního závodu již v tréninkovém období až do poloviny rybníka (vedoucí R. Pailík), desítky drobných pomocných prací všeho druhu od rána až do setmění.

Přišel den vyvrcholení - neděle 12. ledna 1941 s bohatým pořadem: od 8 hodin ráno povinné jízdy mužů, žen a nováčků, od 14 hodin volné jízdy všech kategorií (vedení ředitel Honza Kotrč, celá generalita Svazu - dr. Bizek, prof. Koudelka, arch. Soukup, za ministerstvo obchodu odb. rada dr. J. Broul). Závody snímaly kamery UFA a AKTUALIT.

Vše probíhalo před zraky diváků, kteří zcela zaplnili prostory tribun i na ledě za překrásného zimního slunečného dne. Blankytná obloha bez mráček, v pozadí zasněžená Přivýšina a nádherný kolorit, vyvolával i u zhýčkaných účastníků pocit, jako by se kouzelným proutkem přenesli do některého exkluzivního vysokohorského střediska. Fantastická atmosféra zapůsobila i na závodníky, kteří podávali opravdu mistrovské výkony.

Vítězi jednotlivých kate-

gori se stali: v mužích Josef Dědič, student, později profesor a uznávaná kapacita v krasobruslařském světě, 2. Jarda Sadilek, 3. Soukup. V ženách po vyrovnaném souboji 1. Kučerová, 2. Průchová, 3. Masáková, 4. Sigmundová. Ve dvojicích Doušová-Šula a v nováčcích Čáp a Komorous.

Zkrátka dobrá věc se podařila. Škoda, že tak radostný osud nepotkal další významné krasobruslařské podniky pořádané na rybníku Kníže později. Příroda (trvalé oblevy) nám tak říká: "utopila" mistrovství tzv. Protektorátu Čechy a Morava a velkou krasobruslařskou revui LTC Praha.

Dokonce se uvažovalo o postavení rychlobruslařské čtyřdráhy podél hrázi rybníka. Stupňující se napětí předrevoluční doby a každodenní starosti, zbrzdily nadšení pokračovat danou cestou.

Teprve přírodní stadionek (v místech dnešního zimního stadionu) hostil na svém ledě velkou lední revui družstva Odívání v čele s Jičinačkou Věrou Zajíčkovou a exhibicí sourozenců Romanových.

Rozešla se parta "pracantů", postupně zemřeli a tak snad nově otevřený zimní stadion s umělým ledem obnoví krasobruslení za neporovnatelně lepších podmínek v našem městě.

Antonín Zikmund

Dáša Hrubá, Jejíž obrázek přinášíme a která si na krasobruslařských mistrovstvích v Jičíně "vyjezdila" mistrovství nováčků, stala se svou krásnou jízdou i svým lepým zjevem miláčkem obecenstva.

Hlas našeho venkova, 31. I. 1941, foto Dr. Augustin

STAROSTA MĚSTA JIČINA

Vážený pane profesore Fingerlande,

dovolte mi, abych Vám jménem svým i jménem jičínských občanů srdečně blahopřál k pasování na Rytíře českého lékařského stavu.

Nesmírně si této skutečnosti vážíme a ubezpečujeme Vás, že rytířem našich srdcí jste se stal již dávno.

S přáním dobrého zdraví

MVDr. Jiří LIŠKA

starosta města

V Jičíně 22. října 1996

Jiří Štál

V letošním létě, 28. července, oslavil sedmdesáté narozeniny dlouholetý pracovník Okresního muzea a galerie v Jičíně, JIŘÍ ŠTÁL. Kolegové z muzea i spolupracovníci z řad kronikářů a kulturních pracovníků mnoha obcí našeho okresu, mu přeji hodně zdraví, dlouhá léta života naplněná optimismem, prací a publikováním, šťastné chvíle v rodinném kruhu a stálou přízeň dobrých přátel.

-red

Výstavy

Galerie

25.12.96 - 16.2.97

Hračky a divadelní loutky z Ameriky, Afriky a Asie

✱

27.2.97 - 16.3.97

Miloš Šejn - Bohemiae Rosa - barvy a struktury Českého ráje

✱

20.3.97 - 20.4.97

Jiří Ščerbakov - výbor z díla - obrazy, kreby, grafika

✱

24.4.97 - 25.5.97

Kateřina Černá - obrazy, grafika

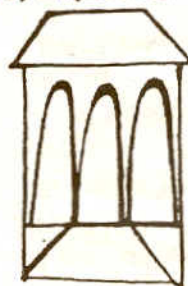
✱

29.5.97 - 6.7.97

Bohumil Eliáš - umělecké sklo

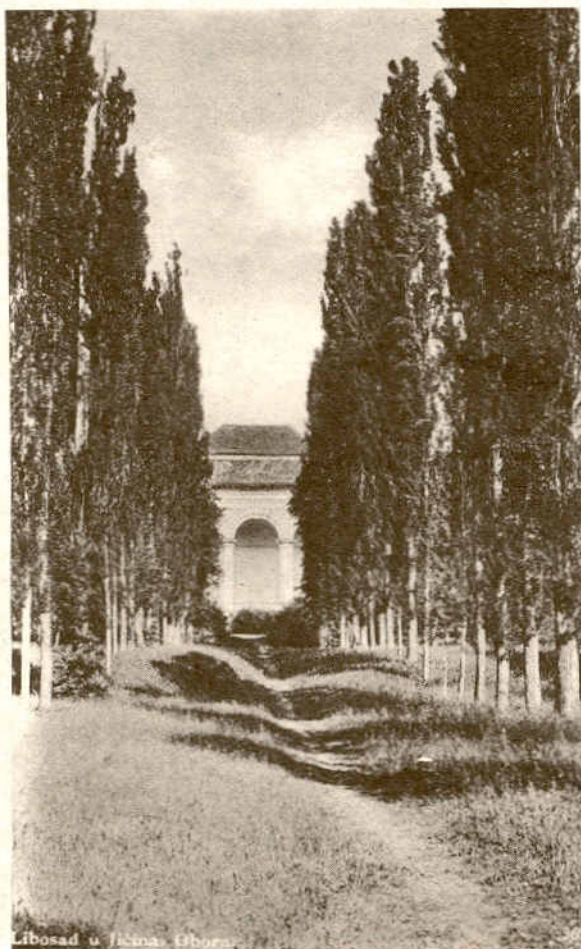
✱

KONFERENCE

Ve dnech 6. - 8. března 1997 bude uspořádána v Jičíně konference na téma: **Valdštejnská lodžie a komponovaná barokní krajina okolí Jičína**. Hlavními pořadateli akce jsou ZO ČSOP Křižanky, Pekařova společnost Českého ráje a SÚPP Praha. Mezi spolupořadateli je i Okresní muzeum a galerie v Jičíně, Občanské sdružení Lodžie, Správa CHKO Český ráj, Spolek občanů a přátel města Jičína a AVU Praha.

Hlavním cílem konference je shrnout všechny dosavadní poznatky z průzkumů této významné kulturní a přírodní památky. Věříme, že toto setkání napomůže řešení oprav a revitalizace celého areálu.

Libosad u Jičína, úbočina

Chodba muzea

5.12.96 - 16.2.97

Hračky a divadelní loutky z Ameriky, Afriky a Asie

✱

20.2.97 - 2.3.97

Karel Mizera (16 let) - architektura - kresby

✱

6.3.97 - 16.3.97

Valdštejnská lodžie a komponovaná barokní krajina okolí Jičína II

✱

21.3.97 - 20.4.97

Velikonoční výstava

✱

25.4.97 - 11.5.97

Drogy - AIDS - ZUŠ Nová Paka

✱

16.5.97 - 8.6.97

Petr Heber - objekty

✱

Naše poděkování náleží Václavu Hryzovi, majiteli firmy v Raisově ulici v Jičíně, která se zabývá lepením skla.

Před časem pro muzejní expozici vyrobil a daroval akvarium, v němž jsou umístěny masožravé rostliny. Nyní nám opět velmi pomohl v technickém vybavení výstavních pomůcek. Vyrobil a muzeu daroval několik desítek lepených skleněných podstavců a podstavčků, bez nichž se do vitrin téměř nedá vystavovat. V době, kdy Jičínští podnikatelé teprve nabírají síly a mnozí ještě nemají možnost pomáhat místní kultuře, je postoj pana Václava Hryze k našemu zařízení více než příkladný a hodný následování.

-red

50641

Z redakční pošty

Redakce

Redakce Muzejních novin děkuje všem inzerentům, kteří propagaci svého podniku významě podpořili vydání 10. čísla Muzejních novin. Děkuje jim za pochopení ekonomických problémů kulturních zařízení.

Kruh u Jilemnice
tel. 0433/23782

K STYL JIČÍN

NABÍZÍ: dámské, pánské, dívčí, jinostské a dětské oděvy
kožené zboží a klobouky.
Provádíme zakázkové šití, opravy
a úpravy i donešených oděvů.

VALDŠTEJNOVO NÁM. 2
506 01 JIČÍN
Tel.: 0433 21652

Oční optika**Jan HORNA**

Husova 79, Jičín 506 01

tel.: 0433 / 22 952

Zhotovování, opravy a zkoušení
brýlí.

Otevřeno denně i v sobotu.

**GALERIE
A CHRAMOST**

nabízí široký výběr vlny a pletacích
příst. ozdobné knoflíky a krajky,
punčochové kalhoty ve všech
velikostech a barvách.

Husova ulice 72. 506 01 Jičín
tel.: 0433/52 26 43

MILAN ONDRÁČEK

DÁMSKÁ OBUV

Husova 101, 506 01 Jičín

tel.: 0433/52 27 61

KENTO

T/F: 0433/259 41, 320 38
KONEČNÍKOVSKÁ 512
JIČÍN
506 01

AVIA
LEASING

SERVIS AVIA - ZÁRUČNÍ PROHŮDKY,
STK. EMISE, GO. MONTÁŽE
PRODEJ NÁKLADNÍCH AUT A ND
LEASING OSOB. A NÁKLAD.
AUT. VÝPOČET. TECHNICKÁ
A ZDRAVOT. ZAŘÍZENÍ

PRODEJNY ND
• JIČÍN - 0433/257 85
• HR. KRÁL - 049/61 48 11
• HAVL. BROD - 0451/231 21 kl. 207

HUK
SERVICE**VKUS JIČÍN**
výrobní družstvo

Nabízí:

lehkou konfekci a pletené ošacení,
pracovní oděvy, netkaný textil,
čistiřenské služby, autolana

Tel.: 0433/ 23002 fax: 0433/22553

DROGERIE - KOSMETIKA

K předvánoční pohodě a silvestrovskému
veselí mimořádná nabídka!

70 druhů pyrotechnických výrobků
v zajímavých cenových relacích!
Jičín, Husova 218, tel./fax: 0433/23898

Otevřeno denně
od 12.00 hod.nám. Svobody 20
Jičín

tel.: 0433/24349

K Plzeňskému pivo
- lahodná Jičínská uzenina

**STAVTRANS
FLOCK** s.r.o.**KNAUF**

SADROKARTONOVÉ SYSTÉMY
MINERÁLNÍ PODHLEDY
MALTOVÉ SMĚSI STAVBNÍ CHEMIE
STŘEŠNÍ OKNA VELUX, IZOLACE
VELKOOBCHOD, MONTÁŽE

Poděbradova 134, Jičín-Čejkovice
tel./fax: 0433/237 34

**Zlenotnění
starožitnictví****J. KODYDEK**

Čelakovského ulice
JIČÍN

tel.: 0433/27766

**GALERIE A VINÁRNÍČKA
NA HRÁZI - JIČÍN**

Petr Heber
výtvarník a restaurátor

Firma HOŠEK - Jičín

Vás srdečně zve k nákupu

levného textilu

do svých prodejen v Jičíně
a Hořicích

Adresy prodejen:

Jičín, Palackého 60 (naproti gymnáziu)
Jičín, Delnická 225 (u vlakového nádraží)
Hořice, Husova 35

**OČNÍ OPTIKA
optometrie**

J. Bucková & I. Hamanová

JIČÍN, Havlíčkova 94, ☎ 0433/32 167

Otevírací doba Po - Pá 8⁰⁰ - 12⁰⁰ 13⁰⁰ - 17⁰⁰
So 8⁰⁰ - 11⁰⁰

Agentura

SPORTCENTRUM

cestovní kancelář - směnárna - překlady a tlumočení

Ing. Milan SOCHOR

506 01 JIČÍN

Valdštejnovo nám. 2

tel./fax: 0433/21977

TIP

na prima nákup.

Palackého 67, Jičín

**Tapety, Papír,
Tužky, Pera,
Tašky, Penály**

a další zboží v prodejně Papír,
tel.: 0433/23060

**SILNICE A.S.
JIČÍN**

Hradecká 415, 506 33 Jičín

tel.: 0433/538055, fax: 0433/226 97

**DODAVATEL SILNIČNÍCH
A INŽENÝRSKÝCH STAVEB**

POTŘEBUJETE

CELOBAREVNÝ TISK
JÍŽ OD JEDNOHO KUSU?

obráte se na riskonu

Fitos

spol. s r. o.

Stráně Pátek, Nádražní 111, PSC 507 91
tel.: 0433/5292 fax: 0433/8211

Provozujeme sítí při všech státech
Vytiskujeme různé reklaminy dle Vašeho přání.